

LAUREA

Pornaisten kunnan ympäristöohjelma

Sirén, Heli

2010 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Pornaisten kunnan ympäristöohjelma

Heli Sirén
Kestävän kehityksen ko.
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2010

Heli Sirén

Pornaisten ympäristöohjelma

Vuosi

2010

Sivumäärä 47

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli päivittää Pornaisten kunnan paikallisagenda ympäristöohjelmaksi. Paikallisagenda on valmistunut 2001, joten sen sisältöön kaivattiin päivitystä. Tavoitteena oli tarkistaa, mitkä paikallisagendaan kirjatut tavoitteet ja toimenpiteet on jo toteutettu ja asettaa uusia tavoitteita sekä niihin sopivia toimenpiteitä. Lisäksi ympäristöohjelmaan on koottu Pornaisten erityiset ympäristönäkökohdat sekä tietoa Pornaisten kunnan ympäristön tilasta.

Projektin toteutusta varten koottiin ohjausryhmä, joka ohjasi ja kommentoi sisältöä ympäristöohjelman edistyessä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi kunnanjohtaja Hannu Haukkasalo ja siihen kuului lisäksi yhdeksän kunnan eri hallintoalueiden viran- ja toimenhaltijaa. Ympäristöohjelman tekeminen eteni osissa ja jokaista vaihetta varten ohjausryhmä kokoontui arvioimaan työtä ja esittämään kommentteja ja ehdotuksia jatkoa varten.

Paikallisagendan toteutuneet tavoitteet ja toimenpiteet selvitettiin haastatteleamalla kunkin hallintoalan työntekijöitä. Haastatteluissa kysyttiin lisäksi, mitä uusia tavoitteita ympäristöohjelmaan pitäisi heidän mielestään asettaa. Uudet tavoitteet ja toimenpiteet tehtiin tekijän selvitystyön, haastattelujen sekä ohjausryhmän mielipiteiden perusteella. Ohjelmaan on kirjattu myös uusiin tavoitteisiin sopivia indikaattoreita, joiden avulla tavoitteiden toteutumista voidaan seurata. Indikaattorit muokattiin ohjelmaan sopiviksi käyttäen apuna Suomen kestävän kehityksen indikaattoreita.

Pornaisissa on paikallisagendan ansiosta jo tehty paljon työtä kunnan toimintojen ympäristömyönteisyyden parantamiseksi. Seuranta on kuitenkin jäänyt puuttumaan, joten ympäristöohjelmaa tehdessä päätettiin, että kunnan johtoryhmä seuraa ympäristöohjelman tavoitteiden toteutumista. Lisäksi ympäristöohjelma tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään neljän vuoden välein kunnanvaltuustossa.

Asiasanat: ympäristöohjelma, kunnat, paikallisagenda, indikaattori, kestävä kehitys

Heli Sirén

The environmental programme of Pornainen municipality

Year 2010

Pages 47

The purpose of this thesis was to update the Local Agenda of the municipality of Pornainen into an Environmental Programme. The goal was to check which objectives and steps set in the Local Agenda have been achieved and then set new ones. In addition the Environmental Programme includes information about the state of the environment in Pornainen and the important environmental considerations that Pornainen has.

A group of Pornainen municipality officials and employees was gathered to help and monitor the progress of the work. The municipal manager Hannu Haukkasalo acted as a chairman of the group which consisted of nine municipal officials and employees from administrative territories. The work proceeded in sections and after every meeting the support group made comments and suggestions on how to proceed.

Several municipal employees were interviewed to find out which objectives and steps set in the Local Agenda had been achieved. The interviewees were also asked which new objectives they would like to see in the environmental programme. The new objectives and steps made were based on the interviews, comments from the support group and my own research. Indicators were also added to the environmental programme. The indicators will help to follow if the objectives set in the programme have come true. The Finnish sustainable development indicators were used as a basis when making indicators suitable for the objectives in the environmental programme.

In Pornainen a lot has been done for the environment thanks to the Local Agenda. However, the Local Agenda does not include any means for follow-up. The support group decided that the management of Pornainen municipality will do the follow-up for the environmental programme. It was also decided that the municipal council will check and if necessary update the programme every four years.

Key words: environmental programme, municipalities, Local Agenda, indicator, sustainable development

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Työn taustaa	7
3	Opinnäytetyön tavoitteet	7
4	Kestävä kehitys ja kunnat	8
4.1	Kestävä kehitys	8
4.2	Paikallinen Agenda 21	8
4.3	Ympäristöohjelma	9
5	Ympäristön tila ja keskeiset ympäristönäkökohdat Pornaisissa	10
5.1	Luonto ja maisema	10
5.2	Suojelualueet	10
5.3	Pohjavesialueet ja vesistöt	11
5.4	Ilmanlaatu	12
5.5	Energia	12
5.6	Ilmastonsuojelu	13
5.7	Vesien ja maaperän suojelu	14
5.8	Kaavoitus ja maankäyttö	15
5.9	Jätehuolto	16
5.10	Ympäristökasvatus	17
6	Pornaisten ympäristöohjelma	17
6.1	Ympäristöohjelmatyön eteneminen	17
6.2	Asukastilaisuus ja -kysely	19
7	Ympäristöohjelman toimenpiteet	20
7.1	Hallinto-osasto	20
7.2	Perusturva	22
7.3	Sivistyspalvelut	23
7.4	Tekniset palvelut	25
8	Seuranta	28
9	Arviointi	28
	Lähteet	29
	Kuvat	31
	Liitteet	32

1 Johdanto

Kunnilla on suuri merkitys kestävän kehityksen toteutumisessa. Kunnissa tehdyt päätökset vaikuttavat kaikkien asukkaiden elämään. Oikeanlaiset päätökset luovat asukkaille mahdollisuuden kestävien valintojen tekemiseen.

Pornaisten kunnan paikallisagenda, Kestävän kehityksen porraspuut Pornaisissa, on valmistunut 2001. Valtuutetut Kaj Mattila, Janne-Pekka Nurmi ja Sari Janhunen jättivät keväällä 2007 valtuustoaloitteen ohjelman päivittämisestä. Aloitteessa paikallisagendaa pidettiin hyvänä, joskin jossain määrin vanhentuneena ja täydennystä tarvitsevana. Syksyllä 2007 Pornaisten kunta pyysi Laurea-ammattikorkeakoululta opiskelijaa tekemään paikallisagendan päivityksen. Päivittämisestä keskusteltaessa päädyttiin päivittämään paikallisagenda ympäristöohjelmaksi. Suurin osa Suomen kunnista on tehnyt jonkinlaisen ympäristöohjelman, kestävän kehityksen ohjelman tai paikallisagendan. Nämä ohjelmat ovat sisällöltään erittäin vaihtelevia, joten tarkoitus on tehdä Pornaisten kunnalle ihan omanlaisensa ympäristöohjelma. Paikallisagendasta poiketen ympäristöohjelma sisältää indikaattorit, joiden avulla toimenpiteiden toteutumista voidaan seurata. Ympäristöohjelma myös keskittyy vain kunnan toimintoihin, eikä esimerkiksi elinkeinoelämää ole otettu mukaan.

Pornaisten ympäristöohjelma on konkreettinen ja käytännönläheinen ja jokaisen hallintokunnan osioon on pyydetty työntekijöiden mielipiteitä heidän työnsä kehittämistä ympäristömyönteisempään suuntaan. Pornaisten kunnan ympäristöohjelma on suunniteltu tarkistettavaksi valtuustokausittain, neljän vuoden välein. Ympäristöohjelmasta on tarkoitus muodostua ohjenuora ja muistilista, jonka sisältöä tarkistetaan, arvioidaan ja uusitaan. Tavoitteena on, että kestävän kehityksen näkökulman huomioon ottamisesta tulisi luonnollinen osa jokaisen kunnassa toimijan, niin päättäjän kuin asukkaankin kaikkea toimintaa. Ympäristöohjelma hyväksytään kunnanvaltuustossa.

Opinnäytetyöni käsittelee ympäristöohjelmia ja paikallisagendoja yleisesti, jotta lukija ymmärtää, miksi niitä tehdään ja mistä lähtökohdista. Käsittelem myös paikallisagendoja, koska Pornaisten paikallisagenda toimii lähtökohtana tämän ympäristöohjelman tekemiselle.

2 Työn taustaa

Pornaisten kunta sijaitsee Keski-Uudellamaalla, Askolan, Mäntsälän, Porvoon ja Sipoon naapurikuntana. Helsinkiin Pornaisista on matkaa noin 50 km. Pornaisten asukasluku oli 31.8.2010 väestörekisterikeskuksen mukaan 5114 asukasta. Poiketen monista muista Uudenmaan kunnista, Pornaisten asukkaista noin 97 % on suomenkielisiä. Pornainen on ollut jo useamman vuoden muuttovoittoinen kunta. (Pornaisten kunta 2010.)

Pornaisten paikallisagenda on tehty vuosina 1999-2000 osana Kuntaliiton kaksivuotista paikallisagenda-hanketta. Agenda tehtiin yhtä aikaa Pukkilassa, Askolassa ja Pornaisissa ja niiden tekemiseen palkattiin yhteinen projektityöntekijä Marjatta Oksanen (nykyinen Sihvo). Kuntaliiton hankkeeseen sisältyi kuntien viran- ja toimenhaltijoille sekä luottamushenkilöille järjestettyjä koulutuksia, neuvontaa ja materiaaleja sekä koulutusta yhteyshenkilöille. Agendaa tehtäessä järjestettiin yleisötilaisuuksia, joissa kuntalaiset saivat esittää omia mielipiteitään paikallisagendaan. (Kestävän kehityksen porraspuut Pornaisissa 2001.)

Paikallisagenda julkaistiin Pornaisten kunnan internetsivuilla sekä jaettiin paperivihkosena kaikille kunnan työpaikoille, joita se kosketti. Paikallisagendasta haluttiin ohjenuora ja muis-tilista, jota selailtaisiin ahkerasti ja sitä tarkistettaisiin ja uusittaisiin jatkuvasti. Agendassa käsiteltiin kestävän kehityksen kaikkia ulottuvuuksia ja otettiin hyvin huomioon myös asukkaat. Paikallisagendatyön ansiosta Pornaisissa ilmestyy kunnan tiedotuslehti Luonnollisesti Pornainen ja perustettiin asukas yhdistys, joka taas on koordinoanut monia hankkeita. (Oksanen 2001.)

3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni on luonteeltaan toiminnallinen kehittämisprojekti. Projektin tuloksena syntyi Pornaisten kunnalle ympäristöohjelma. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata tekemäni projekti Pornaisten paikallisagendan päivittämisestä ympäristöohjelmaksi.

Ympäristöohjelman yleisinä tavoitteina ovat Pornaisten kunnan ympäristön tilan parantaminen ja ympäristökuormituksen vähentäminen sekä Pornaisten kunnan henkilöstön, päättäjien ja kuntalaisten ympäristötietoisuuden lisääminen. Tavoitteena on myös turvata kuntalaisille terveellinen, turvallinen ja viihtyisä asuinympäristö sekä eheyttää kunnan yhdyskuntarakennetta.

4 Kestävä kehitys ja kunnat

4.1 Kestävä kehitys

Kestävälle kehitykselle ei ole yhtä pysyvää käsitettä, vaan sen tulkinta on pitkälti riippuvainen tulkitsijan näkökannasta ja motiiveista (Ympäristöministeriö 2009). Tunnetuin lienee Gro Harlem Brundtlandin toteamus, joka on Brundtlandin komission raportissa *Our Common Future* (1987): ”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa” Suomen kestävän kehityksen toimikunta on taas määritellyt kestävän kehityksen jatkuvana, ohjattuna yhteiskunnallisena muutoksena, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Keskeistä on myös kolme ulottuvuutta, ympäristötaloudellinen, yhteiskunnallinen ja kulttuurinen. (Malaska 1994, 3.) Yleisemmin käytetään käsitteitä ekologinen, sosiaalinen ja kulttuurinen sekä taloudellinen ulottuvuus. Ekologinen kestävyys vaatii biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämistä sekä ihmisen taloudellisen ja aineellisen sopeuttamista pitkällä aikavälillä luonnon kantokykyyn. Taloudellinen kestävyys on sisältyänsä ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden haasteena on taata hyvinvoinnin edellytysten siirtyminen sukupolvelta toiselle. (Ympäristöministeriö 2009.)

Suomen kestävän kehityksen toimikunta on laatinut vuonna 2006 julkaistun kansallisen kestävän kehityksen strategian. Lisäksi Suomeen on laadittu kokoelma kestävän kehityksen indikaattoreita. (Ympäristöministeriö 2010.) Pornaisten ympäristöohjelmaa tehtäessä on käytetty apuna Ympäristöministeriön kokoamaa kansallista indikaattorikokoelmaa *Kestävyden mitta* (Palosaari & Rosenström (toim.) 2000). Indikaattorien avulla seurataan ja arvioidaan kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista Suomessa. Indikaattorilla yksinkertaistetaan ja tiivistetään suuria tietomääriä helpommin tajuttavaan muotoon. Yleensä indikaattorit ovat myös helposti mitattavissa ja vertailtavissa olevia tietoja. (Palosaari & Rosenström (toim.) 2000, 8.)

4.2 Paikallinen Agenda 21

Paikallisagenda on kestävän kehityksen toimenpideohjelma, jonka laatimista suositeltiin kaikille maailman kunnille Rio de Janeirossa järjestetyssä YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (Ahvenharju 1997, 5). Paikallisagendasta voidaan käyttää myös nimitystä paikallinen Agenda 21 tai kunnan kestävän kehityksen toimintaohjelma (Ahvenharju 1997, 10). Paikallisagendan on tarkoitus olla kuntayhteisön yhteisesti määrittelemä käsitys kestävästä kehityksestä ja sen tekemiseen tulisi osallistua koko kunta. Paikallisagendan tulisi siis sisältää tavoitteita muillekin tahoille kuin pelkästään kunnallishallinnolle. Eri tahojen, kuten asukkaiden, yritysten ja järjestöjen olisi hyvä osallistua paikallisagendan tekoprosessiin, jotta kaikkien

näkökulma saataisiin esiin ja yhteisymmärrys eri tahojen välillä lisääntyisi. Samalla saadaan käyttöön mahdollisimman paljon voimavaroja kestävän kehityksen toteuttamiseen kunnassa. Kun tavoitteet on yhdessä sovittuja, on niihin kaikkien helpompi sitoutua. (Ahvenharju 1997, 6-7.)

4.3 Ympäristöohjelma

Ympäristösananaston (1998) mukaan ympäristöohjelma on ohjelma, jossa määritetään tietyt ympäristöpäämäärät ja -vaatimukset sekä keinot niiden saavuttamiseksi ja noudattamiseksi (78.) Yritykset käyttävät ympäristöohjelmistaan yleisesti nimitystä ympäristöjärjestelmä, joka usein perustuu SFS:n ISO 14001-standardiin tai EU:n EMAS-asetukseen (Pesonen 2005, 9). Ympäristöjärjestelmä määrittellään ympäristöasioiden hallinnassa tarvittavien organisaation resurssien, rakenteiden, prosessien ja menettelyjen muodostamaksi järjestelmäksi (Ympäristösananasto 1998, 117.) Kunnat ovat tehneet erilaisia ympäristöohjelmia, paikallisagendoja tai kestävän kehityksen ohjelmia. Paikallisagendat ovatkin olleet kuntien pääasiallisia kestävän kehityksen työn muotoja. (Kuntaliitto 2008.) Muitakin vaihtoehtoja on kunnille tarjolla, kuten EMAS-asetuksen mukainen ohjelma.

Ympäristöjärjestelmässä selvitetään, minkälaisia ympäristövaikutuksia yrityksen tai yhteisön toiminnot ja valmistamat tai käyttämät tuotteet aiheuttavat tai voivat aiheuttaa poikkeustilanteissa. Ensinnäkin lähdetään tunnistamaan erilaiset ympäristönäkökohdat eli kaikki asiat joista aiheutuu tai voi aiheutua ympäristömuutoksia. Yleensä ympäristöjärjestelmissä keskitytään lähinnä kielteisiin ympäristönäkökohtiin, mutta on hyvä ottaa huomioon myös myönteiset. Kun on selvitetty yrityksen ympäristönäkökohdat, voidaan listata, mitä ympäristönäkökohtien seurauksena tapahtuvat muutokset ympäristössä ovat. Näitä muutoksia kutsutaan ympäristövaikutuksiksi. Yhtä ympäristönäkökohtaa voi seurata useampi ympäristövaikutus. (Pesonen 20.) Kun ympäristövaikutukset on selvitetty, organisaation toimintatavat suunnitellaan sellaisiksi, että ne aiheuttavat mahdollisimman vähän ympäristöhaittoja. Kaikkia ympäristövaikutuksia ei voida kokonaan välttää, joten yrityksen täytyy laatia ympäristöpäämäärät. Sovittujen päämäärien saavuttamiseksi laaditaan yksityiskohtaiset ympäristötavoitteet aikatauluineen ja vastuuhenkilöineen. Ympäristöasioiden hallinnan parantaminen aloitetaan tärkeimmistä ja ensisijaisesti parantamista vaativista tekijöistä, joista vähitellen siirrytään ympäristövaikutukseltaan merkityksettömämpiin asioihin. (Pesonen 11, 20.)

5 Ympäristön tila ja keskeiset ympäristönäkökohdat Pornaisissa

5.1 Luonto ja maisema

Pornaisten kunnan alue on maastonmuodoiltaan vaihtelevaa. Kumpuilevan maaston läpi virtaa Mustijoki. Erityisesti jokien ja purojen varsilla on savikkoa, josta iso osa on viljelyksessä. Peltoalueet ovat tyypillisesti kumpuilevia ja metsäsaarekkeiden rikkomia. Vaihtelua maisemaan tuovat joet, purot, pienet järvet ja kallioalueet. Pornainen kuuluu kasvillisuudeltaan etelä-boreaaliseen havumetsävyöhykkeeseen, jonka tyypillisimmät puulajit ovat kuusi, mänty, koivu, lepät ja haapa. Rannikon läheisyys lisää sateisuutta ja ilmankosteutta. Sateisuus sekä Pohjois-Suomea huomattavasti pidempi kasvukausi luovat metsille hyvät kasvuolosuhteet. Kunnan 150,03 km² kokonaispinta-alasta on maapinta-alaa 146,48 km² ja vesipinta-alaa 3,55 km². (Kolehmainen 1998, 3.)

Mustijoen laakson kulttuurimaisema on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi. Mustijoen rannat ovat pääasiassa asutettuja ja maatalouskäytössä, mikä pitää maiseman avoimena ja mahdollistaa näkyvyyden joelle. Kunnan väkiluvun kasvaessa maisema tulee muuttumaan. Uusien osayleiskaavojen laatimista varten on teetetty maisema- ja luontoselvitykset, joissa on huomioitu erityisesti Mustijoen ympäristön arvo. Rakentamista pyritään ohjaamaan niin, että Pornaisille tyypillinen kulttuurimaisema säilyy. (Nuutinen 2004, 11, 13.)

Maisemallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi Pornaisissa on paljon luontoarvoiltaan arvokkaita kohteita. Halkian- ja Lahankoski ovat molemmat niin maisemallisesti kuin luontoarvoiltaan arvokkaita kohteita. Niiden lähiympäristön lajisto poikkeaa muusta lajistosta. (Kolehmainen 1998, 23.) Koska asutus on keskittynyt enimmäkseen Kirkonkylälle ja kylien läheisyyteen, on Pornaisissa myös paljon luonnontilaisena säilyneitä erilaisia luontotyyppisiä. Kunnasta löytyy useita lehtoalueita, mukaan lukien pähkinäpuulehto. Kunnasta löytyy myös useita metsälain mukaisia tärkeitä elinympäristöjä, kuten kallioalueita ja lähteitä ympäristöineen. (Kolehmainen 1998, 12-13.)

5.2 Suojelualueet

Nykyisen, vuonna 1996 voimaan tulleen, luonnonsuojelulain yksi päätavoitteista on luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen. Tämä tarkoittaa muun muassa mahdollisimman moninaisten elinympäristöjen suojelua. (Luonnonsuojelulaki 1996.) Erilaisten suojeluohjelmien avulla on Suomeen muodostunut suojelualueiden perusverkosto ja noin yhdeksän prosenttia koko maan pinta-alasta on suojeltu. Nykyisin Suomen, kuten muunkin Euroopan, luonnonsuojelua ohjaa Natura 2000-verkosto. Verkosto perustuu Euroopan unionin säätämiin luonto- ja lintudirektiiv-

veihin, joiden tarkoitus on suojella tyypillisiä ja tärkeitä luontotyyppisiä ja lajeja unionin alueella. Luonnonsuojelualueiden perustamisen tavoitteena on, että ne edustavat kaikkia Suomessa tavattavia luontotyyppisiä. Pornaisten kunnassa on kolme Natura-aluetta sekä yksi rauhoitettu puuryhmä, Pönnilän pihan tammet. Natura-alueita ovat Sipoonjoen sivuhaarat, Lampisuo ja Rientolan metsä. (Kolehmainen 1998, 8-9.)

Sipoonjoen suojelualue koostuu Sipoonjoesta ja sen haaroista. Pornaisten puolelle Sipoonjoen sivuhaaroista ulottuvat Parkoja ja Kroopinoja. Ojien vesi on hyvin sameata ja runsasravinteista, mutta niihin liittyy paljon biologisia ja maisemallisia arvoja. (Kolehmainen 1998, 9.)

Lampisuo on 120 hehtaarin keidassuoalue, joka sijaitsee Pornaisten koillisosassa suurelta osin Kupsenkylässä. Suohon on tehty laajoja ojituksia, mutta siitä on jäljellä vielä laaja luonnontilainen keidassuokokonaisuus. Suoalue kuuluu ojittamattomilta osiltaan Natura 2000-alueisiin. Suon länsiosassa on avointa nevaa ja melko isoja allikoita. Ojitus on osittain kuivattanut myös suojeltavaksi aiottua aluetta, mutta kokonaisuutena suo säilynee luonnontilaisena. (Kolehmainen 1998, 9.)

Rientolan metsä on Pornaisten länsiosassa sijaitseva kasvillisuustyyppiltään vaihteleva metsäalue. Kasvillisuustyyppit vaihtelevat karuista mäntykallioista reheviin puronvarsilehtoihin. Kuuvaltainen kangasmetsä ja korpi ovat lähes luonnontilaisia. Vanhan metsän piirteet ovat selvästi nähtävissä puustorakenteessa ja kasvillisuudessa. Vanhat kuuset muodostavat valtaosan ja joukossa on joitakin järeitä lehtipuita. Alueella on myös reheviä lehtolaikkuja. (Uudenmaan ympäristökeskus 2008a.)

5.3 Pohjavesialueet ja vesistöt

Pohjavedet ovat Suomessa tärkeitä talousveden lähteitä. Pornaisissa on kaksi I-luokan pohjavesialuetta, Hyötinmäki ja Nummenmaa, jotka ovat vedenhankinnan kannalta merkittäviä pohjavesialueita. Pornaisten vesilaitoksen vedenottamot sijaitsevat Hyötinmäessä ja Nummenmaalla. Pornaisten juomavesi tulee osittain pohjavesistä ja osittain Päijänteestä Päijänne-tunnelin kautta. Purnunmäessä on II-luokan pohjavesialue, joka soveltuu vedenhankintaan ja sieltä on saatavissa kohtalaisia määriä pohjavettä haja-asutuksen tarpeisiin. Pornaisten pohjavesialueille on laadittu suojelusuunnitelma. (Pyykkönen 2004, 10-11.)

Pornaisten suurimmat järvet ovat Kotojärvi ja Ruokijärvi. Molempien järvien ympärillä on asutusta ja Kotojärven ympärillä myös jonkin verran maataloutta, joten ne altistuvat ravinnekuormitukselle. Molempia myös käytetään virkistyskäyttöön. Vuonna 1998 tehdystä luontoselvityksessä Kotojärvi todettiin pahasti rehevöityneeksi. Ruokijärvi on matala, mikä tekee siitä helposti soistuvan ja rehevöityvän. Järven todettiin 1998 olevan lievästi rehevä. (Kolehmainen

1998, 21-22.) Ympäristönsuojeluyksikön tekemässä leväseurannassa Kotojärvellä havaittiin vähäisiä määriä levää kesällä 2007 (Uudenmaan ympäristökeskus 2007a). Kesällä 2008 ei tehty ollenkaan levähavaintoja (Uudenmaan ympäristökeskus 2008b).

Pornaisten halki virtaava Mustijoki hallitsee maisemaa. Mustijokilaakso on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaaksi maisemakokonaisuudeksi. Mustijoen rannoilla on paljon maataloutta ja asutusta, mikä kuormittaa vesistöä. Joen vesi on runsasravinteista ja savisesta maaperästä johtuen sameaa. Joella on merkitty melontareitti ja siellä voi myös kalastaa. (Kolehmainen 1998, 23.)

5.4 Ilmanlaatu

Merkittävimmät ilmanlaatua heikentävät epäpuhtaudet ovat hiukkaset, typen oksidit, otsoni, hiilimonoksidi, hiilivedyt ja rikkidioksidi. Pitkä altistus tai ilmansaasteiden korkeat pitoisuudet voivat aiheuttaa terveyshaittoja, kuten hengityselinsairauksia. Ilmansaasteet voivat olla myös vahingollisia luonnolle. Ne voivat aiheuttaa vesistöjen ja maaperän happamoitumista sekä rehevöitymistä. (Uudenmaan ympäristökeskus 2007b, 8-9.)

Pornaisten ilmanlaatu on keskimäärin hyvä. Kunnan alueella ei sijaitse ilmanlaatuun merkittävästi vaikuttavia lupavelvollisia teollisuus- tai energiantuotantolaitoksia. Pornaisten liikennemäärät ovat kohtuullisen vähäisiä ja siten myös päästötiheydet ovat varsin pieniä. Suurin osa Pornaisten liikenteestä on henkilöautoliikennettä, koska työmatkaliikennettä on paljon ja julkista liikennettä vähän tarjolla. Näin ollen suurin osa ilman epäpuhtauksista aiheutuu liikenteen päästöistä. Kehittämällä julkisen liikenteen saatavuutta sekä Pornaisten työpaikkaomavaraisuutta voitaisiin henkilöautoliikenteen päästöjä vähentää. Puun pienpoltto aiheuttaa osan hiukkas-, rikkidioksidi- ja hiilivetypäästöistä. Pienpoltto voi olla väärin tehtynä myös epämiellyttävää muille alueen asukkaille. Pornaisten alueen ilmanlaatua voivat heikentää myös kaukokulkeutumat, kuten Itä-Euroopan maastopaloista kulkeutuneet pienhiukkaset. (Uudenmaan ympäristökeskus 2007b, 75.) Ilmanlaadun seurannasta vastaa kunnan ympäristönsuojeluyksikkö yhteistyössä Uudenmaan ympäristökeskuksen kanssa. (Uudenmaan ympäristökeskus 2010a).

5.5 Energia

Pornaisten kunnan kaukolämpö tuotetaan hakkeella. Kaukolämpöverkosto kattaa kirkonkylän taajamassa kunnan omistamat kiinteistöt, muita julkisia rakennuksia sekä liike- ja asuin kiinteistöjä lämmitysalaltaan yhteensä n. 100 000 m³. Parkkojan koulua lämmittää oma hakelämpökeskus ja uuden päiväkodin, Linnunlaulun, lämpö tuotetaan pelleteillä. Kunnan kiinteistöissä halutaan myös panostaa energiansäästöön. Uusia rakennuksia suunniteltaessa kiinnitetään

lämmitysjärjestelmien valinnassa erityistä huomiota kiinteistöjen energiankulukseen. Olemassa olevien kiinteistöjen energiankulutus kartoittamalla saadaan selville pahimmat kuluttajat ja parannuksia tekemällä voidaan kulutusta vähentää. (Pietilä 2008.)

Pornaisissa suurin osa asukkaista asuu omakotitaloissa ja suuri haaste onkin saada omakotiasujat miettimään talojensa energiaratkaisuja (Pietilä 2008). Omakotitalojen elinkaaren ympäristövaikutuksista jopa 90 % aiheutuu käytön aikaisesta energiankulutuksesta. Energiankulutukseen voi vaikuttaa rakennusvaiheessa panostamalla energiatehokkaisiin materiaaleihin sekä valitsemalla ympäristöystävällisen lämmitysjärjestelmän. Myös olemassa oleviin rakennuksiin on järkevää tehdä lämmityskustannuksia säästäviä parannuksia. (Motiva 2010.)

5.6 Ilmastonsuojelu

Ilmastonmuutosta aiheuttavat niin luonnon omista lähteistä kuin ihmisen toiminnasta syntyvät kasvihuonekaasut. Merkittävimpiä kasvihuonekaasuja ovat hiilidioksidi, metaani ja typpioksiduuli. Suurin kasvihuonekaasupäästöjen lähde Suomessa on energiantuotanto, joka tuottaa jopa 80 % kaikista kasvihuonekaasuista. Vuonna 2006 Pornaisten suurimmat kasvihuonekaasupäästöt aiheutuivat sähkölämmityksestä, liikenteestä ja maatalouden päästöistä. (Keski-Uudenmaan kunnat 2010.)

Pornainen on mukana tekemässä muutosta ilmastonmuutoksen hidastamiseksi osallistumalla Keski-Uudenmaan kuntien ilmastostrategiaan. Kuuma-kuntien ilmastostrategian tavoitteena on edistää kuntien kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimia sekä kuntien sopeutumista ilmastonmuutokseen. Keinoina käytetään kustannus- ja energiatehokkaiden toimintatapojen sekä teknologioiden käyttöönottoa, edellytysten luomista kestävästä kehityksestä ja energiatehokkuutta edistävälle yritystoiminnalle ja työllistymiselle sekä yhdyskuntateknisen toimintavarmuuden parantamista. (Keski-Uudenmaan kunnat 2010.)

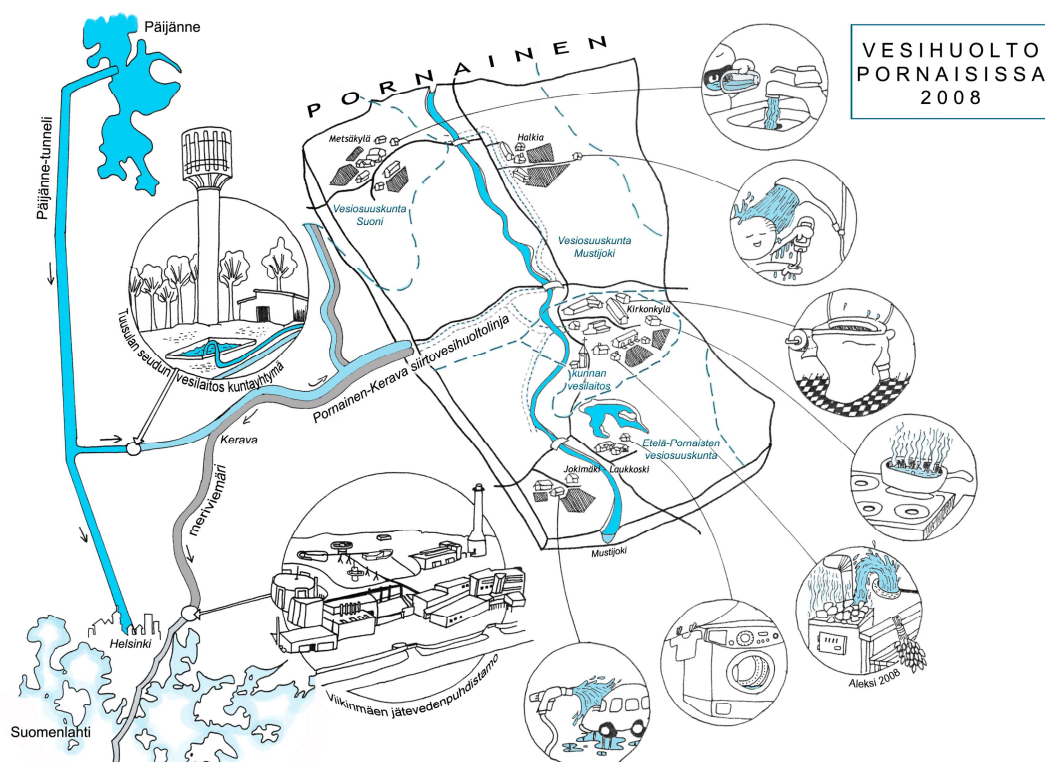
Kunta aikoo osallistua myös maailmanlaajuiseen Kuntien ilmastonsuojelukampanjaan. Päätös asiasta tehtiin kevään 2009 aikana. (Pornaisten kunta 2009.) Kuntien ilmastonsuojelukampanjan tavoitteena on, että kunnat kartoittavat omat kasvihuonekaasupäästöt ja -nielunsa sekä tekevät kasvihuonekaasujen kehityssuunnitelmien. Kunta myös asettaa vähennystavoitteen sekä tekee suunnitelman, miten vähennyksiin päästään. Tärkeä osa suunnitelmaa on myös miettiä keinoja, joilla kunnassa voidaan sopeutua ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin. Jatkossa kunta seuraa suunnitelman toteutumista ja raportoi siitä. (Kuntaliitto 2010.)

5.7 Vesien ja maaperän suojelu

Pornaisten kunnan oma jätevedenpuhdistamo poistettiin käytöstä huhtikuussa 2008, koska sen kapasiteetti ei ollut riittävä kasvaneisiin tarpeisiin nähden. Laajennuksen sijasta päädyttiin rakentamaan muun muassa tehokkuus- ja ympäristönsuojelullisista syistä Pornainen - Kerava siirtovesihuoltolinja. (Yli-Tolppa 2008.) Pornaisten alueella toimii kunnan vesihuoltolaitoksen lisäksi kolme vesiosuuskuntaa: Vesiosuuskunta Mustijoki, Vesiosuuskunta Suoni ja Etelä-Pornaisten Vesiosuuskunta. Vesiosuuskunnat Mustijoki ja Suoni ulottuvat myös Mäntsälän puolelle. Vesiosuuskunnat huolehtivat alueidensa talousveden jakelusta sekä viemäriverkosta. (Pornaisten kunta 2010c.)

Kunnan jätevedet johdetaan Pornainen-Kerava siirtoviemäriä pitkin Keravalle, josta ne johdetaan meriviemäriin ja sitä pitkin edelleen Viikinmäen keskuspuhdistamolle Helsinkiin. Pornaisten vesihuollon tilanne vuonna 2008 on esitetty Aleksii Kinnusen piirtämässä kuvassa (Kuva 1). Tällä hetkellä koko kunnan alueella 30 % kiinteistöistä on liittynyt viemäriverkkoon. Kun vesiosuuskuntien hankkeet saadaan valmiiksi, olisi liittyjien määrä jopa 80 %, joten osuuskuntien hankkeilla on merkittävä ympäristönsuojelullinen merkitys. Vesiosuuskunnilla on tavoitteena saada yhteensä 1700 kiinteistöä liittymään niihin. Kunnan vesihuoltolaitoksen tämänhetkisellä toiminta-alueella, joka kattaa lähinnä Kirkonkylän, on vesi- ja viemäriverkostoon liittymisaste 98 %. (Yli-Tolppa 2008.) Haja-asutusalueella on kuitenkin edelleen kiinteistöjä, jotka eivät pysty liittymään viemäriverkostoon. Näiden kiinteistöjen on huolehdittava jätevesien puhdistuksesta paikallisesti hajajätevesiasetuksen (542/2003) määräysten mukaisesti. Puhdistukseen on olemassa monia toimivia menetelmiä. Asetus koskee myös vapaa-ajan asuntoja. Vapaa-ajan asunnoissa helpoin vaihtoehto on usein kuivakäymälän käyttäminen. (Valtioneuvoston asetus 2003.)

Pornaisissa on noin sata maataloustukia saavaa maatilaa (Rasi 2008). Maatalousmailta valuvat ravinteet rehevöittävät vesistöjä. Pornaisissakin Mustijoen ja Kotojärven valuma-alueilla on maataloutta, joka on osaltaan vaikuttanut vesistöjen rehevöitymiseen. EU:n maatalouden ympäristötukiohjelmalla ympäristön paremmin huomioon ottavat tuotantomenetelmät on tehty viljelijöille kannattaviksi ja houkutteleviksi. Maanviljelyn ympäristövaikutukset todennäköisesti vähenevät tulevaisuudessa tiukentuvien tukiehtojen sekä vesienhoidon toimenpideohjelman vuoksi. (Rasi 2008).

Kuva 1: Vesihuolto Pornaisissa.

Pornaisten alueella on parikymmentä pilaantuneeksi epäiltyä maa-alueita mm. nykyisiä ja entisiä polttoaineen jakelupisteitä, suljettuja kaatopaikkoja ja sahoja. Kunnan alueella on kaksi suljettua kaatopaikkaa, joista Järvenpääntien varressa sijaitsevan tilaa seurataan edelleen säännöllisesti. (Isokallio 2009.) Pilaantuneeksi epäillyt maa-alueet on luetteloitu ja niitä seurataan tarpeen mukaan. Jos seurannassa ilmenee maa-alueesta aiheutuvan jotain vaaraa esimerkiksi vesistöille tai pohjavesille, ryhdytään kunnostustoimenpiteisiin. Maaperän pilaaja on aina ensisijaisesti vastuussa kunnostamisesta ja toissijainen vastuu on maanomistajalla. (Uudenmaan ympäristökeskus 2010b.)

5.8 Kaavoitus ja maankäyttö

Pornaisten kunnassa on laadittu kaavoitusohjelma vuodesta 2002 alkaen. Ohjelmaa tarkistetaan vuosittain. Kaavoitusohjelmassa on määritelty lähitulevaisuudessa vireille tulevat yleis- ja asemakaavat sekä niiden tavoitteelliset laatimisvuodet. Ohjelmaan on kirjattu myös kaavojen laatimisen tavoitteita, perusteluja sekä kaavalla mahdollistuvan rakentamisen määrällisiä arvioita. (Upola 2008.)

Pornaisissa on käynnissä osayleiskaavojen tarkistus. Kirkonkylän osayleiskaava ohjaa asema-kaavoitusta tiivistyväälle ja laajentuvalle kuntakeskukselle. Joulukuussa 2008 hyväksytyt Pohjoisten ja Eteläisten kylien osayleiskaavat ohjaavat maankäyttöä ja suoraan rakentamista haja-asutusalueella. Haja-asutusalueella on tavoitteena ohjata rakentamisen määrää ja sijoitumista tavalla, joka muun muassa ottaa huomioon kestävän kehityksen esimerkiksi edistämällä eheää yhdyskuntarakennetta sekä kunnan vetovoimatekijöiden, kuten väljä kyläasutus, maaseutumaisuus sekä maisema- ja luontoarvot, säilymisen. (Upola 2008.)

Pornaisten kunnan uusi maapoliittinen ohjelma on hyväksytty joulukuussa 2008. Maapolitiikka on kaavoituksen ohella osa kunnan suunnittelukokonaisuutta. Kunnan maapolitiikalla tarkoitetaan niitä kunnan toimintoja, jotka liittyvät maa-alueiden hankintaan, luovuttamiseen, näihin johtavien sopimusten laatimiseen, maanhallintaan sekä asemakaavojen toteutumisen edistämiseen. Parhaimmillaan maankäyttöpoliittikka noudattaa ja tukee kunnan ympäristöpoliittikan periaatteita. (Upola 2008.)

5.9 Jätehuolto

Kunnalle jätelain mukaisesti kuuluvista jätehuollon operatiivisista tehtävistä on Pornaisissa vastannut vuodesta 2002 alkaen Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy. Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy:n omistaa kaksi kaupunkia, Porvoo ja Loviisa sekä kuusi kuntaa Askola, Liljendal, Pernaja, Pornainen, Ruotsinpyhtää ja Sipoo. Jätehuoltoyhtiön toimialueella asuu noin 92 000 asukasta. Omistajakunnat ovat siirtäneet lähes kaikki kunnan vastuulla olevat jätehuollon palvelutehtävät yhtiön hoidettavaksi. (Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy 2010.) Jätehuollon viranomaistehtävät, kuten valvonta, kuuluvat edelleen kunnille. Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy:n jätteenkäsittelytoiminnot on tällä hetkellä keskitetty Domargårdin jäteasemalle Porvooseen. Lisäksi pienjäteasemia on Sipoossa, Loviisassa ja Ruotsinpyhtäällä. Pornaisiin ei ole pystytty vielä rakentamaan pienjäteasemaa aseman ympäristölupapäätöksestä tehdyn valituksen vuoksi. Lisäksi hyötymateriaalien lajittelun tehostamiseksi Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy on rakentanut kattavan hyötyjättepisteiden verkoston. Pornaisten kunnan alueella on tällä hetkellä viisi hyötyjättepistettä. (Heikkonen 2008.)

Vuoden 2009 alussa Domargårdin jäteasemalle loppusijoitetun jätteen määrä vähenee edelleen, kun jätteen energiahyötykäyttö alkaa. Lajittelun jälkeen jäljelle jäänyt sekajäte muunnetaan sähköksi, kaukolämmöksi ja teollisuushöyryksi Kotkan uudessa jättepolttoainetta käyttävässä energiavoimalassa. Jätteen energiahyötykäyttö vähentää kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrää, mikä vähentää kaatopaikalla syntyviä kasvihuonekaasupäästöjä. Energiakäyttö nostaa sekajättekustannuksia, mutta on välttämätöntä lainsäädännön hyötykäyttövaatimusten saavuttamiseksi ja hyödyttää ympäristöä. Biojätteen ja muiden hyötyjätteiden lajittelulla myös vähennetään kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrää. Lisäksi hyötykäyttöön ohjat-

tavilla materiaaleilla vähennetään neitseellisten raaka-aineiden käyttötarvetta uusien tuotteiden valmistuksessa. Tämän takia on tärkeää huolehtia jätteiden asiallisesta lajittelusta. (Heikkonen 2008.)

5.10 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöiden arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat muuttuvat kestävä kehityksen mukaisiksi. Ympäristökasvatus on laajasti mukana koulujen ja varhaiskasvatuksen opetusohjelmissa. (Suomen ympäristökasvatuksen seura 2010a.)

Lisäksi koulut tai päiväkodit voivat kannustaa lapsia ja nuoria aktiivisempaan ympäristöoppimiseen erilaisten ohjelmien avulla. Vihreä lippu on päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen ohjelma. Ohjelman periaatteet ovat ympäristökuormituksen väheneminen, kestävä kehityksen kasvatus, lasten ja nuorten osallisuus, yhteistyö ympäröivän yhteiskunnan kanssa sekä toiminnan suunnitelmallisuus ja jatkuvuus. Lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita projektien suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten arvioinnissa. Tavoitteena on kasvattaa lapsista ympäristövastuullisesti toimivia aikuisia. Vihreä lippu - toimikunta arvioi osallistuvan koulun toiminnan ja myöntää kriteerit täyttävälle osallistujille ohjelman tunnustuksen, lippusalkoon vedettävän vihreän lipun. (Suomen ympäristökasvatuksen seura 2008.)

Pornaisissa Halkian koulu on mukana Vihreä lippu-ohjelmassa ja Laukkosken koulu toimii Vihreän lipun periaatteiden mukaisesti, vaikka ei ole ohjelmaan liittynytäkään. (Suomen ympäristökasvatuksen seura 2010b.)

6 Pornaisten ympäristöohjelma

6.1 Ympäristöohjelmatyön eteneminen

Ensimmäinen kokous pidettiin 8.10.2007 Pornaisissa. Kokouksessa olivat lisäksi mukana Pornaisten kunnalta ympäristönsuojelusihteeri Jarna Anttila sekä projektityöntekijä Marjatta Sihvo ja Laurea-ammattikorkeakoululta Tero Uusitalo sekä Anne Virtanen. Ympäristöohjelman teko aloitettiin lokakuussa 2007 määrittelemällä ympäristöohjelman tavoitteet ja haluttu sisältö. Samalla valittiin ympäristöohjelmatyötä ohjaamaan ohjausryhmä. Ohjausryhmään kuuluivat Pornaisten kunnasta kunnanjohtaja Hannu Haukkasalo, ympäristönsuojelusihteeristöä aluksi Jarna Anttila, myöhemmin Tommi Maasilta ja Minna Isokallio, rakennuspäällikkö Jukka Pietilä, sivistystoimenjohtaja Kari Okkonen, aluearkkitehti Ulla-Maija Upola, ympäristöpäällikkö Päivi Kauppinen-Ketoja, projektisihteeri Marjatta Sihvo, maaseutusihhteeri Aulis

Rasi. Neuvoa kysyttiin myös Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy:stä Kehityspäällikkö Vesa Heikkoselta sekä laatu- ja ympäristöasiantuntija Johanna Ruuskaselta.

Koko työn toteutuksen ajan tutkin muiden kuntien ympäristöohjelmia ja hyödynsin niiden ideoita. Alkuvaiheessa myös esittelin kuntien ilmastonsuojelukampanjan sekä kuntien energiaohjelman, joista kuntien ilmastonsuojelukampanjaan Pornaisten kunta päätti ottaa osaa. Ympäristöohjelman teko eteni taustatyön tekemisellä ja faktatietojen kirjoittamisella. Ympäristöohjelmaan haluttiin tietoa Pornaisten luonnosta, ympäristön tilasta ja ympäristönsuojelusta. Ympäristöohjelmaan tuli lopulta tietoa Pornaisten ympäristön tilasta, kuten suojelualueista ja pohjavesistä sekä tietoa ympäristön kannalta keskeisistä asioista Pornaisten näkökulmasta. Tässä osiossa käsiteltiin energia, ilmansuojelua, vesien ja maaperän suojelua, kaavoitusta ja maankäyttöä, jätehuoltoa sekä ympäristökasvatusta. Osioissa kuvataan ympäristön ja ympäristön kannalta keskeisten asioiden nykytilaa sekä kerrotaan, miten tilan mahdollista muuttamista seurataan. Pornaisten kunnalle on aiemmin tehty muun muassa pohjavesikartoitus, ja Pornaisten luontokohteiden kartoitus.

Paikallisagendan päivitys tapahtui kartoittamalla paikallisagendassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista sekä uusia asettamalla. Kesällä 2008 haastattelin kunnan eri hallintoalojen työntekijöitä selvittääkseni paikallisagendan toteutumista sekä hain mahdollisia uusia toimenpiteitä ympäristöohjelmaan laitettavaksi. Tein yhteensä 12 haastattelua joko ihan henkilökohtaisesti tapaamalla tai sähköpostitse. Haastateltavina olivat kunnanjohtaja Hannu Haukkasalo, maaseutusihteri Aulis Rasi, sivistystoimenjohtaja Kari Okkonen, esiopetuksesta Leena Kujanpää, kirjastotoimenjohtaja Marianne Lindblad, päivähoidon johtaja Tiina Korhonen, vapaa-aikasihteri Risto Kanerva, terveydenhoitaja Annica Franzen-Siivola, rakennuspäällikkö Jukka Pietilä, aluearkkitehti Ulla-Maija Upola, ympäristönsuojelusihterit Tommi Maasilta ja Minna Isokallio, ympäristöpäällikkö Päivi Kauppinen-Ketoja. Kysyin haastatteluissa, mitkä paikallisagendan toimenpiteet ovat toteutuneet, mitkä eivät ja mitä uusia toimenpiteitä ympäristöohjelmaan pitäisi laittaa. Lisäksi kysyin, olisiko paikallisagendaan kirjattuja tavoitteita syytä muuttaa.

Haastatteluiden teko oli helppoa niiden henkilöiden kanssa, joita muutenkin tapasin usein työtä tehdessä, mutta joitakin henkilöitä oli hyvin vaikea tavoittaa ja vastausten saaminen venyi aika pitkään. Varsinkin terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden osioon oli vaikea saada haastattelua ja päädyimme ohjausryhmän kanssa yhdistämään joitakin osioita ympäristöohjelmaa varten. Lopulta kuitenkin saatiin tavalla tai toisella kaikkiin kohtiin vastaukset ja uusia toimenpiteitäkin. Osa ehdotuksista uusiksi toimenpiteiksi tuli haastateltavilta ja osan laadin itse tutkimalla muiden kuntien ympäristöohjelmia tai vastaavia raportteja. Ohjausryhmä kommentoi ja muutti toimenpide-ehdotuksia paremmin ympäristöohjelmaan sopiviksi. Kun kunkin hallintoalan sisältö alkoi olla koossa, lähetin osiot vielä kerran kommentoitavaksi haas-

tattelemilleni henkilöille. Osa henkilöstöstä oli vaihtunut, mutta sain hyviä kommentteja myös uusilta viran- ja toimenhaltijoilta. Muutamit muutkin tahot, kuten koulujen rehtorit antoivat vielä omat kommenttinsa hallintoaloja koskevaan sisältöön ennen kuin ohjelma valmistui.

Ympäristöohjelmassa näistä kunnan palveluista muodostunut osio on paljon tiiviimpi kuin paikallisagendassa. Osittain tämä johtuu siitä, että ympäristöohjelmasta on jätetty pois muut kestävän kehityksen ulottuvuudet paitsi ekologinen. Toisaalta taas ympäristöohjelmassa on käsitelty paljon Pornaisten ympäristöä ja luontoa, mitä paikallisagendassa ei ollut.

Ympäristöohjelmissa, kestävän kehityksen ohjelmissa ja muissa vastaavissa on aina asetettu päämäärät, tavoitteet, joilla päämäärät voidaan toteuttaa, keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Lisäksi tavoitteisiin on liitetty seuranta, joka usein sisältää aikataulun, toteuttajat ja mahdollisesti myös indikaattorit, joilla voidaan tarkistaa, onko tavoitteita saavutettu. Alun perin Pornaisten ympäristöohjelmaan oli tarkoitus laittaa aikataulut ja toteuttajat, mutta matkan varrella päädyttiin siihen ratkaisuun, että ympäristöohjelman toteutumista seuraa kunnanvaltuusto aina kausittain ja toteuttajina toimivat kunkin osaston työntekijät. Tarkkoja aikatauluja ei siis laadittu, eikä varsinaisesti nimitetty vastuuhenkilöitä. Seuranta kuitenkin on tarkoitus tehdä, jotta ohjelma ei jäisi vain paperiksi muiden joukkoon. Indikaattorit on lisätty kunkin osion loppuun. Kaikista toimenpiteistä ei ole indikaattoreita, mutta jokaisesta asiasta on kuitenkin muutama indikaattori, jolla edistymistä pystytään seuraamaan. Indikaattoreiden kehittämisessä käytin apuna kansallisia kestävän kehityksen indikaattoreita.

Ympäristöohjelma palautettiin Pornaisten kunnalle lopullisesti maaliskuussa 2009. Pornaisten kunnanhallitus hyväksyi ympäristöohjelman kesäkuussa 2010.

6.2 Asukastilaisuus ja -kysely

Ympäristöohjelman edistymisestä tiedotettiin asukkaita lehtiartikkelien, asukaskyselyn ja asukastilaisuuden avulla. Asukastilaisuus pidettiin 2.9.2008 Pornaisten kunnantalolla. Tilaisuudessa esiteltiin ympäristöohjelma ja kerrottiin, missä vaiheessa työ oli. Tilaisuutta varten olin myös kerännyt erilaisia kuvia, joista osallistujat saivat valita ne, jotka heidän mielestään kuvasivat asioita, joihin pitäisi panostaa. Osanotto tilaisuuteen ei ollut kovin runsasta, mutta joitakin tärkeitä asioita nousi esille. Pornaisiin muun muassa kaivataan keräyspaikkaa ongelmajätteille, yhteisiä virkistysalueita myös haja-asutusalueille sekä parempia joukkoliikenneyhteyksiä. Esille nousseita asioita pohdittiin ohjausryhmässä ja niihin liittyviä toimenpiteitä löytyy ympäristöohjelmasta.

Alun perin Pornaisten messuille ei pitänyt tulla asukaskyselyä ympäristöohjelmaan liittyen, mutta asukastilaisuuden pienen osallistujamäärän takia kysely lopulta tehtiin. Asukaskyselyyn saivat vastata kaikki pornaislaiset Pornaisten messuilla 13.9.2008. Kyselyssä kysyttiin asukkailta, mihin asioihin Pornaisissa pitäisi enemmän panostaa. Kyselyyn tuli yhteensä 72 vastausta. Asukkaiden mielestä tärkeitä asioita olivat riittävän palvelutarjonnan turvaaminen kuntalaisille, viihtyisä asuinympäristö ja turvallisuus ja terveellisyys. Vähemmän tärkeänä pidettiin kunnan väestömäärän kasvattamista ja uusien asuntoalueiden käyttöönottoa sekä kaupallisten palveluiden kehittämistä. Kaikkien vastausten tulokset ovat liitteessä 3.

7 Ympäristöohjelman toimenpiteet

Vuonna 2001 hyväksytyssä paikallisagendassa asetettiin kaikille kunnan toiminta-alueille tavoitteet, joilla pyrittäisiin toteuttamaan kestävää kehitystä. Paikallisagendan teosta on jo aikaa, joten Pornaisissa haluttiin tarkistaa paikallisagendan tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen ja asettaa uusia. Uusien toimenpiteiden seurannan helpottamiseksi ohjelmaan on laadittu indikaattoreita, jotka kertovat konkreettisesti edistymisestä. Näin kunnan toiminnassa voidaan ottaa uusi askel kohti kestävää kehitystä.

Kaikki toimenpiteet, jotka ovat toteutuneet tai joissa on vielä tehtävää, ovat ympäristöohjelmaa varten tarkistettu ja ne löytyvät opinnäytetyö liitteestä 4. Haastattelemalla eri hallintokuntien työntekijöitä olen selvittänyt, miten toimenpiteet ovat toteutuneet ja saanut työntekijöiltä ehdotuksia uusiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi. Jokaisella hallintokunnalla oli paikallisagendassa määritelty päämäärä ja tavoitteet, jotka on ympäristöohjelmaan laitettu hieman uudistettuina. Uudet toimenpiteet olen muokannut haastattelujen ja ohjausryhmän keskustelujen perusteella. Indikaattoreita tehdessäni olen hyödyntänyt Kestävän kehityksen indikaattoreita.

Alla olevissa kappaleissa on esitelty uudet päämäärät, tavoitteet ja toimenpiteet hallintokunnittain. Toimenpiteiden jälkeen on vielä merkitty niihin liitetyt indikaattorit. Lisäksi olen selvittänyt, mitä kukin hallintokunta käsittää ja miten olen näihin tuloksiin päätenyt.

7.1 Hallinto-osasto

Yleishallinto hoitaa kunnan elinkeino-, asunto-, hallinto-, talous- ja henkilöstöasioita. Myös kunnan johto kuuluu yleishallintoon. Hallinto-osaston toimenpiteet keskittyvät hallinnon mahdollisuuksiin kehittää kunnan toimintaa ja asukkaiden mahdollisuuksia ympäristömyönteisempään suuntaan. Hallinto-osaston päämääränä on tarjota laadukkaat ja tasapuoliset palvelut asukkaille. Tavoitteena on kestävä kehityksen huomioiminen toiminnassa ja avoimuus.

Yleishallinnon uusia toimenpiteitä ovat:

Ympäristöohjelmasta laaditaan tiivistelmä

- Tiivistelmä jaetaan jokaiseen talouteen

Kehitetään etätyömahdollisuuksia

- Vähentäisi työmatkaliikennettä

Nostetaan työpaikkaomavaraisuutta

- Vähentäisi työmatkaliikennettä

Edistetään liitännäliikenteen syntymistä rautatieasemille

- Edellyttää henkilöjuna liikenteen alkamista Nikkilän asemalle

Uudistetaan hankintaohjeita

- Yhdeksi kriteeriksi nostetaan hankintojen ympäristövaikutukset
- Tuotteilta vaaditaan ympäristömerkintä tai valitaan muuten ympäristölle ystävällisempi vaihtoehto, mikäli se on valintakriteerit huomioiden mahdollista
- Alihankkijoilta vaaditaan ympäristövastuullisuutta

Pornainen sitoutuu Kuntien ilmastonsuojelukampanjaan ja KUUMA-kuntien ilmastostrategiaan

- Tavoitteena vähentää kunnan kasvihuonekaasupäästöjä

Ympäristöohjelman toimenpiteet huomioidaan Kuntastrategiassa 2009-2012

Kierrätetään jätteet aiempaa tehokkaammin

Indikaattorit:

Työpaikkaomavaraisuus (Tällä hetkellä 39 %)

Kasvihuonekaasupäästöt

Liikennemäärät/ Työmatkojen keskimääräinen pituus

Maaseutusihteerin palvelut kuuluvat myös yleishallintoon ja ne toteutetaan yhteistyönä Askolan kunnan kanssa. Maatalous haluttiin säilyttää ympäristöohjelmassa omana osionaan, sillä sen toiminta-alue on hyvin erilainen kuin muun yleishallinnon. Ympäristöohjelmaan haluttiin kirjata, mitä maaseutusihteerin voisi työssään tehdä ympäristön hyväksi. Toimenpiteitä ei tullut kovin montaa, sillä suurin työ maatalouden ympäristönsuojelussa tehdään tiloilla. Maataloussihteerin toiminnan päämääränä on kestävä maatalous. Tavoitteena on päästöjen vähentäminen vesistöihin ja ilmaan.

Uusia toimenpiteitä ovat:

Maaseutumaisen kulttuurimaiseman säilyttäminen

- Peltojen ja laidunten säilyminen käytössä
- Maatilojen on tehtävä monimuotoisuuskartoitus säilytettävistä ja suojeltavista kohteista keväällä 2009

Maatalousneuvonnassa otetaan yhä enemmän huomioon maatalouden ympäristövaikutukset

Indikaattorit:

Viljeltyjen alueiden pinta-ala

Viljelyn monimuotoisuus

Luomutilojen määrä

Suojavyöhykkeet ja muut erityistuen piirissä olevat kohteet

Luonnonniittyjen ja -laitumien lukumäärä

7.2 Perusturva

Sosiaalipalveluihin kuuluvat kunnan päivähoito- ja terveyspalvelut, vanhusten ja vammaisten palvelut, lasten huolto- ja tapaamisasiat, elatussopimukset, lastensuojelu sekä toimeentulotuki- ja potilasasiamesiasiat. Palvelut on järjestetty yhteistyönä Mäntsälän kunnan kanssa vuoden 2009 alusta lähtien ja palveluiden isäntäkuntana toimii Mäntsälä. Kunnilla on yhteinen perusturvalautakunta, Mustijoen perusturva. Muutoksen takia toimintatavat hakevat vielä muotoaan. Muutoksesta huolimatta pornaislaisten sosiaali- ja terveyspalvelut tuotetaan pääsääntöisesti edelleen lähipalveluina Pornaisissa.

Tähän osioon on ohjausryhmän päätöksestä sisällytetty kaikki terveyspalvelut, vaikka sainkin haastateltua ainoastaan terveyskeskuksen terveydenhoitajaa. Paikallisagendassa olleet tavoitteet ja toimenpiteet on kuitenkin tarkistettu ja ne löytyvät liitteestä 4. Terveyspalveluiden toiminnan päämääränä on huolehtia ihmisen hyvinvoinnista koko elämän ajan. Tavoitteena on terveyskasvatuksen lisääminen sekä kierrätys ja säästäväisyys.

Terveyskeskuksen sekä vanhusten ja vammaisten palveluiden uusia toimenpiteitä ovat:

Tehdään ohje jokaisesta prosessista henkilökunnalle, esim. miten toimitaan neuvolakäynnillä

- Osataan antaa oikeaa hoitoa oikealla hetkellä ja käytetään oikeita tarvikkeita
- Vähentää kulutusta

Tarkistetaan käytettävien kemikaalien tarpeellisuus ja käyttötavat

- Oikeilla käyttötavoilla voidaan vähentää kulutusta
- Vähentää ongelmajätteen tai muuten haitallisen jätteen syntymistä

Hankinnoissa painotetaan kertakäyttöisyyden vähentämistä ja ympäristömyönteisyyttä

- Vähentää jätteen syntymistä

Henkilökunnan koulutus ympäristöasioissa

Kierrätetään jätteet aiempaa tehokkaammin

Indikaattorit:

Käytettävien kemikaalien määrä ja haitallisuus

Kertakäyttöisten tarvikkeiden kulutus

Päivähoito käsittää kaikki päivähoitopaikat, mutta esiopetus on laitettu koulujen kanssa samaan osioon. Päivähoidon päämääränä on laadukas, kestävän kehityksen huomioiva päivähoitotarjonta. Tavoitteena on päivähoidon laadun kehittäminen: lasten sosiaalisen kasvun tukeminen, terveellisen ravinnon korostaminen ja toimintasuunnitelmien kehittäminen, myönteiset asenteet kestävästä kehitystä kohtaan, kulutuskäyttäytyminen ja ympäristöarvojen huomiointi.

Päivähoidon uusia toimenpiteitä ovat:

Ympäristökasvatus liittyy kaikkeen toimintaan

Yhteistyö Mäntsälän kanssa

- Tehdään yhteisiä hankintoja

Päiväkodeissa kierrätetään jätteet huolellisesti

- Näytetään lapsille hyvää esimerkkiä

Henkilöstön kouluttaminen ympäristöasioissa

Lelulainaamon käytön lisäys

Hankintoja tehdessä painotetaan kestävyttä ja ympäristöystävällisyyttä

Indikaattorit:

Tavaroiden uusimisaste

7.3 Sivistyspalvelut

Sivistystoimi vastaa koulutuksesta, kulttuuri- ja kirjastopalveluista sekä vapaa-aikatoimen palveluista. Kouluissa ja esiopetuksessa päämääränä on kestävä kehitys. Tavoitteena on kestävä kehityksen toteuttaminen sekä opetuksessa että koulujen toiminnassa, luonnon tuntemus ja kotikylän tuntemus.

Koulujen ja esiopetuksen uusia toimenpiteitä ovat:

Ympäristökasvatus liittyy kaikkeen toimintaan

Kouluissa kierrätetään ja lajitellaan jätteet huolellisesti

- Näytetään lapsille ja nuorille hyvää esimerkkiä

Henkilöstön koulutus ympäristöasioissa

Yhteistyötä KUUMA-kuntien kanssa

- Esim. yhteisiä koulukirjatilauksia

Kannustetaan kevyen liikenteen väylien lisärakentamista

- Turvallisempi koulumatka
- Vähemmän taksi- ja bussikytejä

Indikaattorit:

Tavaroiden/kalusteiden uusimisaste

Kirjaston päämääränä on kestävän kehityksen mukainen toiminta. Tavoitteena on palvella kuntalaisia mahdollisimman monipuolisesti ja ammattitaidolla.

Kirjaston uusia toimenpiteitä ovat:

Kehitetään yhteistyötä yli kuntarajojen palvelujen parantamiseksi

Pidetään yllä kuntalaisten hyviä mahdollisuuksia vaikuttaa aineistoon

- Iso osa kuntalaisten hankintapyyntöistä pystytään toteuttamaan
- Kuntalaisten tarvitsema aineisto lainataan tarvittaessa toisista kirjastoista

Panostetaan ajantasaisen ympäristötiedon saatavuuteen

- Kirjastossa voisi olla ajoittain infopiste ympäristöasioista sekä ympäristöaiheisia näyttelyitä

Autetaan ympäristöön liittyvän tiedon saamisessa esim. kouluja

Indikaattorit:

Lainojen määrä/asukas (ns. käyttöaste)

Seutulainojen määrä

Vapaa-aikatoimen päämääränä on taata kuntalaisille mahdollisuudet oman hyvinvoinnin luomisen sekä elämän hallintaan, tasa-arvoiseen osallistumiseen päätöksenteossa, korostaa hyvinvointia ja oikeudenmukaisuutta sekä vahvistaa yhteisöllistä identiteettiä. Tavoitteena on toiminnan järjestäminen niin, että edellä mainitut sosiaalisen kestävyden periaatteet toteutuisivat. Lisäksi kaikessa toiminnassa tulee ottaa huomioon muut kestävän kehityksen osa-alueet, sillä luonnon ja ympäristön hyvinvointi vaikuttaa myös ihmisen hyvinvointiin.

Uusia toimenpiteitä:

Huolehditaan ulkoilu- ja virkistysalueiden kunnossapidosta ja tuetaan luontoliikuntaa

Toimitaan esimerkillisesti ympäristöasioissa

Toimipaikoissa esimerkiksi kierrätetään jätteet huolellisesti

- Toimitaan esimerkkinä käyttäjille

Parannetaan yhteistyötä yhdistysten, seurojen ja muiden kuntien kanssa

- Tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteishankintoja tai muuta vastaavaa yhteistyötä

Virkistysalueille ja urheilukentälle on laadittu kehittämissuunnitelmat

- Asukkaita kuultu suunnitteluvaiheessa, mielipiteet ja aloitteet otetaan soveltuvin osin huomioon myös jatkossa

Kannustetaan kevyen liikenteen väylien lisärakentamista

- Tavoitteena asukkaiden turvallinen liikkuminen kävellen ja pyörällä

Indikaattorit:

Virkistysalueiden määrä ja laatu

Lainattavien välineiden käyttöaste

7.4 Tekniset palvelut

Tekninen toimi vastaa yhdyskuntatekniikasta, tilapalveluista, kaavoituksesta, yksityistieavustuksista sekä kaukolämpövoimalasta. Kuuma-kunnat eli Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmi-järvi, Pornainen ja Tuusula ovat tehneet kaikkien kuntien teknisille toimille ympäristöohjelmat. Teknisen toimen ympäristöohjelmassa painotetaan rakennusten energiansäästöä ja -tehokkuutta, hankintojen ekologisuutta sekä maankäytön ja liikenteen päästöjen vähentämistä. Omasta ympäristöohjelmasta huolimatta Pornaisten ympäristöohjelmaan haluttiin laittaa uusia tavoitteita ja toimenpiteitä myös tekniselle toimelle. Niiden tekemisessä käytettiin apuna teknisten tointen ympäristöohjelmaa ja lisäksi haastattelin rakennuspäällikkö Jukka Pietilää. Teknisen toimen päämääränä on teknisten kuntapalveluiden tuottaminen laadullisesti, taloudellisesti ja tasapuolisesti kuntalaisille ympäristönäkökohdat huomioiden. Tavoitteena on energiansäästö ja vesihuollon hyvä laatu ja toimivuus.

Teknisen toimen uusia toimenpiteitä ovat:

Mietitään keinoja kunnan rakennusten energiansäästöön ja panostetaan matalaenergiarakentamiseen

- Tehdään rakennuksille energiakatselmuksia ja niiden pohjalta kehittämissuunnitelmat
- Tavoitteena, että kaikista uusista kunnan kiinteistöistä tulee matalaenergiarakennuksia
- Pyritään seuraamaan rakennusten sähkön, lämmön ja veden kulutusta
- Panostetaan myös vikojen ja poikkeustilanteiden nopeaan havaitsemiseen sekä korjaamiseen

Parannetaan vesihuollon laatua ja toimintavarmuutta

Hankinnoissa huomioidaan aikaisempaa tarkemmin ympäristönäkökulma

- Esimerkiksi sähköä kuluttavien laitteiden hankinnassa asetetaan vaatimus laitteiden energiankulutukselle

Selvitetään kuinka suuri osa nyt ostetusta sähköstä tuotetaan uusiutuvilla energianlähteillä

- Harkitaan uusiutuvilla energianlähteillä tuotetun sähkön oston lisäystä

Indikaattorit:

Lämmitysenergian kulutus

Sähkön kulutus

Veden kulutus

Vesihuollon toimintahäiriöt

Maankäytön ja kaavoituksen työtä tekee kunnassa pääasiassa aluearkkitehti. Pornaisten kunta on aluearkkitehdin isäntäkunta ja kunta tarjoaa ostopalveluna yhden päivän viikossa Myrskylän kunnalle. Maankäytön ja kaavoituksen päämääränä on luonnonläheinen, maaseutumainen, turvallinen, terveellinen ja viihtyisä asuinympäristö. Tavoitteena on palvelujen ja asutuksen keskittyminen kirkonkylään sekä haja-asutusalueilla keskeisten kyläalueiden tiivistäminen ja jokilaakson ja laajojen yhtenäisten metsäalueiden säilyttäminen rakentamattomana.

Maankäytön ja kaavoituksen uusia toimenpiteitä ovat:

Kehitetään kirkonkylän keskusta-alueita; laaditaan kehittämissuunnitelma, jossa tarkastellaan kirkonkylän keskusta-alueen tiivistämismahdollisuuksia, ympäristön kehittämisen vaihtoehtoja ja liikenteellistä toimivuutta asemakaavan tarkistamistyön pohjaksi

- Kaavoitusohjelmassa vuodelle 2010

Tarkistetaan vanhat, toteutumattomat tai vajaakäyttöiset asemakaavat

Selvitetään mahdollisuudet osallistua kevyen liikenteen väylien toteuttamiseen yleisten teiden varsille

Siistitään rakentamattomat kirkonkylän asemakaavan virkistysalueet

- Alueet säilytettäisiin siistityn luonnontilaisina, monimuotoisuutta kunnioittaen
- Asukkaat voisivat käyttää niitä virkistysalueina ja kulkureitteinä

Indikaattorit:

Taaja-asutuksen maapinta-ala ja väestönoosuus

Kaavojen toteutumiset/ tarkistukset

Rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojelupalvelut on järjestetty yhteistyönä Askolan, Myrskylän ja Pukkilan kuntien kanssa ja palveluiden isäntäkuntana toimii Askola. Vesihuolto on järjestetty yhdessä Mäntsälän kanssa ja toiminnasta vastaa Mäntsälän Vesi. Jätehuollosta vastaa Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy. Terveystoimintapalvelut ostetaan Porvoon kaupungilta. Palo- ja pelastuspalvelut ostetaan Keski-Uudenmaan pelastuslaitokselta.

Ympäristönsuojelun päämääränä on edistää ympäristönsuojelun ja kestävä kehityksen huomioon ottamista kaikessa toiminnassa. Tavoitteena on ilmastonmuutoksen hillitseminen ja muutokseen sopeutumisen tukeminen, vesistöjen laadun parantaminen sekä luonnonsuojelun ja luonnon virkistyskäytön edistäminen.

Ympäristönsuojelun uusia toimenpiteitä ovat:

Toteutetaan KUUMA-kuntien ilmastostrategiaa

- Valmistelutyötä varten on myönnetty rahoitus vuoden 2009 loppuun asti

Toimitaan asiantuntijana kunnan liittyttyä kuntien ilmastokampanjaan

Toimitaan ilmastonsuojelussa ja muutokseen sopeutumiseen tukemisessa yhteistyössä varsinkin teknisen toimen ja kaavoituksen kanssa

Neuvotaan kuntalaisia haja-asutuksen jätevesiasioissa

Kehitetään jätevesien käsittelyn valvontaa

Neuvotaan maataloutta vesiensuojeluasioissa

Edistetään luonnonsuojelua ja luonnon virkistyskäyttöä yhteistyössä maanomistajien ja kaavoituksen kanssa

Indikaattorit:

Vesistöjen vedenlaatu

Sinileväesiintymät Kotojärvellä

Ilmanlaatu

Virkistyskäytössä olevien alueiden määrä

Kunnan kasvihuonekaasupäästöt

Rakennusvalvonnan päämääränä on turvallinen, terveellinen, viihtyisä ja ekologisesti kestävä rakennettu ympäristö. Tavoitteena on kestävä kehityksen huomioiminen rakentamisessa, olemassa olevan kiinteistökannan siisteyden ylläpitäminen ja vanhan rakennuskannan säilyttämisen edistäminen.

Rakennusvalvonnan uusia toimenpiteitä ovat:

Rakennusjärjestyksen uudistamisen kautta edistetään hyvää ja paikalliset olosuhteet huomiioon ottavaa rakentamistapaa; yksi keskeinen ohjaustavoite on alueiden omaleimaisuuden säilyttäminen

- Askolan, Myrskylän, Pornaisten ja Pukkilan kunnille vireillä yhteinen rakennusjärjestys
- Neuvotaan ja ohjataan rakentajia matalaenergiarakentamisessa ja lämmitystavan valinnassa KUUMA-kunnat laativat yhteiset ohjeet ja toimintatavat rakennusvalvonnan henkilöstölle
- Varaudutaan rakentamismääräyksissä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, kuten tulviin ja lämpötilojen muutoksiin

Indikaattorit:

Uusiutuvien energialähteiden käyttö pientalojen lämmityksessä

8 Seuranta

Pornaisten kunnanhallitus on hyväksynyt 7.6.2010 ja kunnanvaltuusto 21.6.2010 ympäristöohjelman hallintokuntien ohjeellisena noudatettavaksi (Pornaisten kunta 2010b). Kunnanvaltuusto seuraa ohjelman toteutumista neljän vuoden välein, aina uuden kunnanvaltuuston aloittaessa toimintakautensa. Valtuusto ja sitä kautta kunnan hallintokunnat sitoutuvat noudattamaan sitä. Kunnan johtoryhmä vastaa ohjelman seurannasta ja siinä esitettyjen toimenpiteiden toteutumisesta. Kunnan ulkopuoliset organisaatiot ja kuntalaiset vastaavat toteuttamisesta omalta osaltaan. Ohjelman päivittäminen on periaatteessa helppoa, kun kaikki toimenpiteet on kirjattu erikseen. Yksittäisen toimenpiteen voi kirjata toteutuneeksi tai toimenpiteitä voi lisätä listaan.

9 Arviointi

Pornaisten ympäristöohjelma ei ole missään nimessä täydellinen vaan toivottavasti jatkuvasti kehittyvä ja täydentyvä ympäristöohjelma. Jossain määrin se on myös aika henkilökohtainen näkemys ympäristöasioista, sillä olen hyvin pitkälle itse muokannut sisältöä, toki sain kommentteja ja parannusehdotuksia paljon muualtakin. Tein ehkä vähän liian paljonkin itse, enkä osannut pyytää apua kaikissa tärkeissä kohdissa. Ympäristöohjelmasta olisi taatusti saanut vielä paremman. Pääasia tietenkkin, jos tilaaja on ohjelman tyytyväinen.

Aloittaessani tätä projektia arvioin aikataulun muodostuvan suurimmaksi ongelmaksi. Tein opinnäytetyön ohella myös muita koulutöitä sekä palkkatyötä ja lopulta projekti venyikin jopa vuosien pituiseksi. Oman jaksamisen rajat on tullut kokeiltua ja luultavasti olen oppinut hyvinkin arvokkaan läksyn tätä projektia tehdessä. Olen myös huomannut, että en ole kovin järjestelmällinen, mikä aina vaikeuttaa tietojen etsimistä jälkikäteen. Omasta mielestä parantamisen varaa jäi paljonkin ja aluksi olisi pitänyt tehdä vielä huolellisempi suunnitelma koko projektin toteuttamisesta. Kunnon suunnitelman avulla olisi projekti pysynyt paremmin kasassa.

Lähteet

Ahvenharju, S. (toim.) 1997. Täältä kestävyteen. Paikallisagendaopas. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Itä-Uudenmaan Jätehuolto Oy. 2010. Tietoa yhtiöstä. Viitattu 13.9.2010.
<http://www.iuj.fi/tietoa-yhtiosta.aspx>

Keski-Uudenmaan kunnat. 2010. Kuuma-kuntien ilmastostrategia. Viitattu 22.11.2010.
http://www.kuuma.fi/ep/tiedostot/Ilmasto_Ilmastostrategialuonnos_061109.pdf

Kestävän kehityksen porrastukset Pornaisissa. 2001. Johdanto. Viitattu 26.11.2010.
<http://www2.askola.fi/paikallisagenda/pornainen/pornainen.htm>

Kolehmainen, K. 1998. Pornaisten kunnan luontoselvitys. Pornaisten kunta. Ympäristönsuojelulautakunta.

Kuntaliitto. 2010. Kuntien ilmastonsuojelukampanja. Viitattu 23.9.2010.
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;356;1033;36689;36692

Kuntaliitto. 2008. Kestävä kehitys. Viitattu 20.9.2010.
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;65;356;1987

Kuntaliitto. 2007. Kuntien keke- ja agendatyötä tukevia työkaluja. Viitattu 20.9.2010.
www.kunnat.net/attachment.asp?path=1;29;356;1987;115225

Luonnonsuojelulaki. 1996. 20.12.1996/1096. Viitattu 18.12.2010.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096?search\[type\]=pika&search\[pika\]=luonnonsuojelu](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096?search[type]=pika&search[pika]=luonnonsuojelu)

Malaska, P. 1994. Kestävä Kehitys. Raportti määritelmää pohtineen työryhmän keskusteluista. Viitattu 26.3.2010. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=85409&lan=fi>

Motiva. 2010. Energiatohokkaan kodin edut. Viitattu 18.12.2010.
http://www.energiatohokaskoti.fi/perustieto/energiatohokkaan_kodin_edut

Nuutinen, M. 2004. Pornaisten kunta. Eteläisten kylien osayleiskaava. Maisemaselvitys. Helsinki: Suunnittelukeskus Oy

Oksanen, M. 2001. Kestävän kehityksen porrastukset Pornaisissa. Projektityöntekijän puheenvuoro. Viitattu 23.9.2010. <http://www2.askola.fi/paikallisagenda/pornainen/pornainen.htm>

Our Common Future. 1987. Report of the World Commission on Environment and Development. Chapter 2: Towards Sustainable Development. Viitattu 28.12.2010. <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#1>

Palosaari, M. & Rosenström, U. (toim.) 2000. Kestävyyden mitta. Suomen kestävän kehityksen indikaattorit 2000. Helsinki: Ympäristöministeriö

Pesonen, H-L. Hämäläinen, K. & Teittinen, O. 2005. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Helsinki: Talentum

Pornaisten kunta. 2010a. Kunnan esittely. Viitattu 23.9.2010. <http://www.pornainen.fi/>

Pornaisten kunta. 2010b. Kunnanvaltuuston kokouksen pöytäkirja 21.6.2010. Viitattu 26.11.2010. <http://www.pornainen.fi/?file=1176>

Pornaisten kunta. 2010c. Pornaisten taajama-alueen vesihuolto. Viitattu 22.11.2010.
<http://www.pornainen.fi/?1;2;14100;14100.html>

Pyykkönen, V. 2004. Pornaisten pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. Uudenmaan ympäristökeskus - Monisteita 151. Helsinki: Uudenmaan ympäristökeskus.

Suomen ympäristökasvatuksen seura. 2010a. Ympäristökasvatuksen ABC. Viitattu 15.10.2010. <http://www.ymparistokasvatus.fi/pages/273.php>

Suomen ympäristökasvatuksen seura. 2010b. Osallistujalista. Viitattu 26.11.2010. <http://www.ymparistokasvatus.fi/pages/336.php>

Suomen ympäristökasvatuksen seura. 2008. Mikä vihreä lippu? Viitattu 15.10.2010. <http://www.vihrealippu.fi/pages/282.php>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2010a. Ilmanlaadun seuranta Uudellamaalla. Viitattu 25.9.2010. <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=356538&lan=FI>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2010b. Pilaantuneet maa-alueet. Viitattu 22.11.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=362510&lan=FI>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2008a. Rientolan metsä. Viitattu 31.3.2010. <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=12611&lan=fi>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2008b. Levähavainnot 2008. Viitattu 18.12.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=24197&lan=fi>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2007a. Levähavainnot 2007. Viitattu 18.12.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22200&lan=fi>

Uudenmaan ympäristökeskus. 2007b. Ilmanlaatu Uudenmaan ympäristökeskuksen seuranta-alueella vuonna 2006. Uudenmaan ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2007. Viitattu 25.9.2010. <http://www.environment.fi/download.asp?contentid=75242&lan=fi>

Valtioneuvoston asetus. 2003. 542/2003. Viitattu 18.12.2010. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030542>

Ympäristöministeriö. 2010. Kestävän kehityksen indikaattorit. Viitattu 26.11.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=11263&lan=FI>

Ympäristöministeriö. 2009. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 26.3.2010. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=22119&lan=fi>

Ympäristösanasto. 1998. Jyväskylä: Tekniikan sanastokeskus ry.

Muut lähteet

Heikkonen, V. 2008. Perustietoja Pornaisten jätehuollosta. Sähköposti. 30.1.2008. Itä-Uudenmaan Jätehuolto.

Isokallio, M. 2009. Henkilökohtainen tiedonanto. 2009. Pornaisten kunta.

Pietilä, J. 2008. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.8.2008. Pornaisten kunta.

Rasi, A. 2008. Henkilökohtainen tiedonanto. 8.8.2008. Pornaisten kunta.

Upola, U-M. 2008. Tietoja ympäristöohjelmaan. Sähköposti. 28.11.2008. Pornaisten kunta.

Yli-Tolppa, H. 2008. Pornaisten vesihuolto. Sähköposti. 30.4.2008. Mäntsälän Vesi.

Kuvat

Kuva 1: Vesihuolto Pornaisissa.....	15
-------------------------------------	----

Liitteet

Liite 1 Pornaisten ympäristöohjelman sisällys

Liite 2 Pornaisten paikallisagendan sisällys

Liite 3 Asukaskyselyn vastaukset

Liite 4 Pornaisten ympäristöohjelman toimenpiteet

Pornaisten ympäristöohjelma

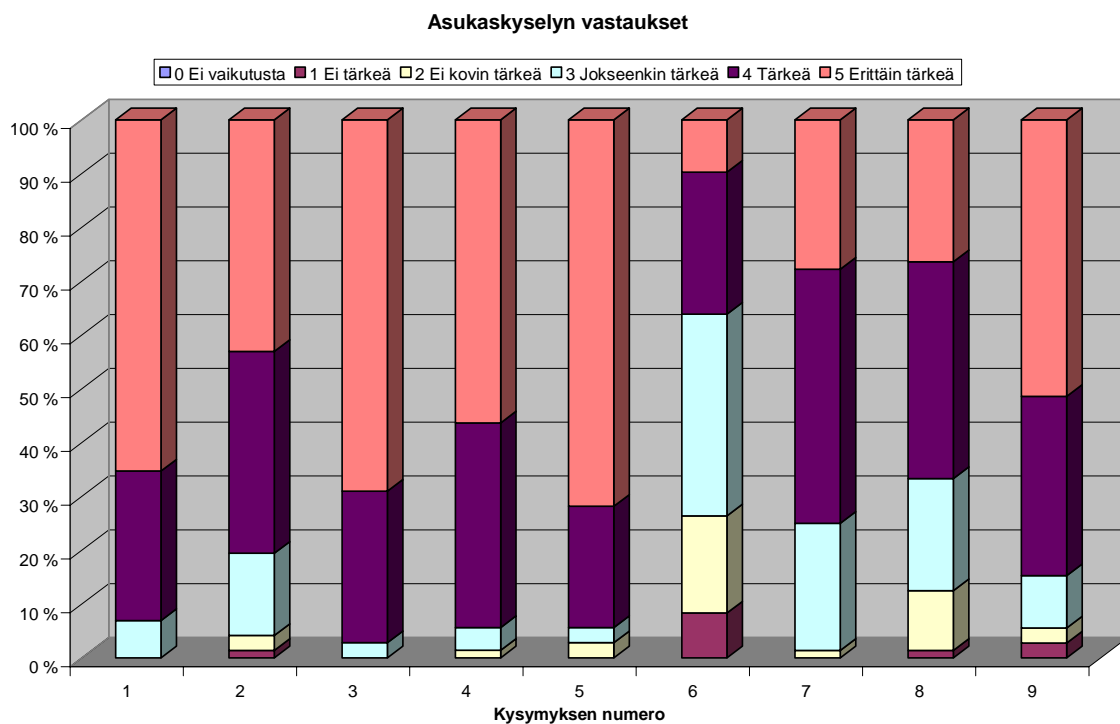
Sisällys

1. Johdanto	2
2. Ympäristöohjelman yleiset tavoitteet	3
3. Katsaus ympäristön tilaan	3
3.1 Ympäristön tila Suomessa	3
3.2 Ympäristön tila Pornaisissa	4
Pornaisten luonto	4
Suojelualueet	4
Pohjavesialueet ja vesistöt	6
Ilmanlaatu	7
4. Ympäristön kannalta keskeiset kysymykset	7
4.1 Energia	7
4.2 Ilmastonsuojelu	8
4.3 Vesien ja maaperän suojelu	8
4.4 Kaavoitus ja maankäyttö	10
4.5 Jätehuolto	10
4.6 Ympäristökasvatus	11
5. Ympäristönäkökulma kunnan palveluihin	12
5.1 Hallinto-osaston palvelut	12
Yleishallinto	12
Maatalous	15
5.2 Perusturva	17
Terveyskeskus sekä vanhusten ja vammaisten palvelut	17
Päivähoito	19
5.3 Sivistyspalvelut	21
Koulut ja esiopetus	21
Kirjasto	23
Vapaa-aikatoimi	25
5.4 Tekniset palvelut	27
Tekninen toimi	27
Maankäyttö ja kaavoitus	29
Ympäristönsuojelu	31
Rakennusvalvonta	33
6. Seuranta	34
Liitteet	35
Liite 1 Yleisötilaisuus ja asukaskysely	
Liite 2 Hyödyllistä ympäristötietoa ja vinkkejä	

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe

1. Johdanto
2. Projektityöntekijän puheenvuoro
3. Hallinto-osasto
 - 3.1 Yleishallinto
 - 3.2 Maaseutulautakunta
4. Perusturvapalvelut
 - 4.1 Terveyskeskus
 - 4.2 Sosiaalitoimisto
 - 4.3 Päivähoito
5. Sivistystoimen palvelut
 - 5.1 Kirveskosken ala-aste
 - 5.2 Esikoulu
 - 5.3 Kulttuuri- ja kirjastolautakunta
 - 5.4 Vapaa-aikatoimi
 - 5.5 Kansalaisopisto
6. Tekniset palvelut
 - 6.1 Tekninen osasto
 - 6.2 Rakennusvalvonta
 - 6.3 Pelastustoimi
 - 6.4 Ympäristönsuojelu
7. Paikallisagendatilanne Suomessa
8. Paikallisagenda -projektin toimintakertomus ja tulevaisuuden toimintasuunnitelmat

Kysymykset

Kuinka tärkeää Pornaisissa on

- 1 Riittävän palvelutarjonnan turvaaminen kuntalaisille
- 2 Joukkoliikenteen kehittäminen
- 3 Viihtyisä asuinympäristö
- 4 Luonto- ja kulttuuriarvojen säilyttäminen
- 5 Turvallisuus ja terveellisyys
- 6 Kunnan väestömäärän kasvattaminen ja uusien asuntoalueiden käyttöönotto
- 7 Harrastusmahdollisuuksien parantaminen
- 8 Kaupallisten palvelujen kehittäminen
- 9 Energian säästötoimenpiteet ja energiatehokkuuden parantaminen

Yleishallinnossa toteutuneita toimenpiteitä:
Yleisötilaisuudet
<ul style="list-style-type: none"> Eri projektien yhteydessä on järjestetty kuntalaisille avoimia tilaisuuksia
Tiedotuslehti asukkaille
<ul style="list-style-type: none"> Luonnollisesti Pornainen - tiedotuslehti on ilmestynyt vuodesta 2000 lähtien neljä kertaa vuodessa
Avoimien ovien päivän järjestäminen
<ul style="list-style-type: none"> Kuntalaiset ovat päässeet tutustumaan uusiin kunnan tiloihin, kuten kouluihin
Kestävä kehitys huomioidaan omassa toiminnassa
<ul style="list-style-type: none"> Kertakäyttöisten tuotteiden käyttöä on vähennetty, esimerkkinä käsipyyhkeet Yhteishankintoja on tehty eri hallintokuntien ja yhteistyökuntien välillä Hankintaohjeiden uudistamista mietitään, uusissa ohjeissa hankintojen ympäristökuormitus otettaisiin paremmin huomioon Ympäristöohjelman liitteessä on ohjeet kaksipuoliseen tulostukseen
Huolehditään henkilöstön hyvinvoinnista
<ul style="list-style-type: none"> Työterveyshuoltotilanne on muutoksessa ja vuonna 2010 kaikkien KUUMA-kuntien työterveyshuollon on tarkoitus sijoittua Järvenpään Jokaista kunnan työntekijää varten on budjetoitu 10 € virkistystoimintaan, jota järjestetään mahdollisuuksien mukaan Kunnan työntekijöille on tarjolla kulttuuri- ja liikuntaseteleitä Kunnanjohtajan ja johtoryhmän jäsenten kesken käydään kehityskeskusteluja säännöllisesti, muiden työntekijöiden kanssa tarpeen mukaan
Joukkoliikenteen edistäminen
<ul style="list-style-type: none"> Porvoon ja Keski-Uudenmaan seutuliput sekä Pornaisten työmatkalippu pääkaupunki-seudulle Joukkoliikenneselvitys Järvenpään kanssa on tehty. Yksi tulevaisuuden mahdollisuus on liityntäliikenne Järvenpään, Haarajoen tai Nikkilän rautatieasemalle tai niiden välille
Palveluliikenneselvitys valmistunut
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Kannustetaan alueen yrittäjiä kestävän kehityksen toteuttamiseen omassa toiminnassaan
<ul style="list-style-type: none"> Elinkeinostrategia 2002-2007 sisältää tavoitteen kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikessa toiminnassa

Maataloudessa toteutuneita toimenpiteitä:
Tilojen sitouttaminen maatalouden ympäristötukeen
<ul style="list-style-type: none"> Tiloista 93% on sitoutunut ympäristötukeen ja viljellystä pinta-alasta 98% on ympäristötuen piirissä
Ympäristöohjelmien ylläpito ja noudattaminen
<ul style="list-style-type: none"> Tiloja valvotaan ja kunnassa sekä Uudellamaalla on järjestetty neuvontaa viljelijöille
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Suojavyöhykkeet ja laskeutusaltat
<ul style="list-style-type: none"> Uudenmaan ympäristökeskus on tehnyt suojavyöhykemarkkinointia, suojavyöhykkeitä kuitenkin vain 6kpl, jotka ovat pinta-alaltaan yhteensä 17 hehtaaria Vuonna 2009 Sipoonjoen alueella tehdään erityisesti laskeutusallasmarkkinointia
Tuotannon monipuolistaminen
Luomuviljelyn lisääminen
<ul style="list-style-type: none"> Viljelijöiden kiinnostus luomuviljelyyn on lisääntynyt erityisesti lannoitteiden korkean hinnan vuoksi
Lähirooka-ajattelu kuluttajille tutuksi
<ul style="list-style-type: none"> Ruokaketju tuottajan pellolta kuluttajan pöytään pitäisi saada varmemmaksi Lähirookatilaisuuksia on järjestetty ja Halkian koulussa on käytetty luomu- ja lähirookaa. Nykyään koulujen ruokahuolto on keskitetty ja raaka-aineet tulevat tukku- liikkeiltä

Terveyskeskuksessa toteutuneita toimenpiteitä:
Paperinkeräys, uudelleenkäyttö ja säästäminen
<ul style="list-style-type: none">• Terveysthuollon sisäinen sähköinen viestintä parantunut• Ylimääräiset paperit käytetään "suttupaperina"
Ongelmajätteiden keräys
Kertakäyttötuotteiden välttäminen
<ul style="list-style-type: none">• Kertakäyttötuotteiden käyttö vähentynyt entisestään, esimerkkinä käsipyyhkeet
Pyritään lisäämään terveystkasvatusta
Neuvotaan ilmaisjakelun tarvikkeiden tarkoituksesta
Tiedonvälityksessä hyödynnetään mahdollisimman paljon atk:ta
<ul style="list-style-type: none">• Sisäinen sähköinen viestintä parantunut• Säästää henkilökunnan aikaa

Päivähoidossa toteutuneita toimenpiteitä:
Lajitellaan jätteet
Lasten askartelussa ja leikkitoiminnassa hyödynnetään jättemateriaali
<ul style="list-style-type: none"> Jättemateriaalia tuodaan kotoa tai saadaan esimerkiksi keittiöltä
Lelulainaamo on käytössä
<ul style="list-style-type: none"> Lelujen lisäksi hoitajat voivat lainata esimerkiksi rattaita ja pinnasänkyjä
Huolehditaan hoitopaikkojen ympäristön siisteydestä
<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään siivoustalkoita hoitopaikkojen pihapiirissä
Luontoretket
<ul style="list-style-type: none"> Lapset pääsevät tutustumaan luontoon ja oppivat jokamiehen oikeuksia
Asennekasvatus tulee aloittaa mahdollisimman varhain
<ul style="list-style-type: none"> Aikuisten asenteet ympäristöä kohtaan mallina Varhaiskasvatussuunnitelma
Säästetään energiaa
<ul style="list-style-type: none"> Ruokahuolto nykyään keskitetty Huolehditaan valoista ja sähkölaitteiden sammuttamisesta
Pyritään vähentämään kulutusta
<ul style="list-style-type: none"> Leluja saadaan lahjoituksina Ostetaan laadukkaita tavaroita
Lisätään tavaroiden ja lelujen ikää oikeilla käyttötavoilla
Perhepäivähoitokodeissa on kasvimaat
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Kompostoidaan talousjäte
<ul style="list-style-type: none"> Useimmissa hoitopaikoissa on biojätteen keräys
Ravinnossa käytetään luonnonantimia
<ul style="list-style-type: none"> Ruokahuolto keskitetty ja raaka-aineet tulevat tukkuliikkeiltä
Hyödynnetään kirpputoreja
<ul style="list-style-type: none"> Nimettävä henkilö vastaamassa hankinnoista

Esi- ja perusopetuksessa toteutuneita toimenpiteitä:
Säästeliäs materiaalin ja tavaroiden käyttö
<ul style="list-style-type: none"> • Hankitaan kestäviä huonekaluja ja tavaroita • Kierrätetään käyttökelpoisia tarvikkeita, esimerkiksi koulukirjoja
Hyödynnetään jättemateriaalia askartelussa
Käytetään luonnonmateriaaleja askartelussa
Vähennetään jätteiden syntymistä
Rohkaistaan oppilaita ympäristömyönteisyyteen
<ul style="list-style-type: none"> • Omalla esimerkillisellä toiminnalla
Järjestetty luonto- ja ympäristöaiheisia kurssiviikkoja
Sijoitettu luokkiin ja ruokalaan ympäristöohjeita
Oman koulun ja lähiympäristön siistimisellä; järjestetään siivoustalkoita
Huolehtimalla yhteisistä työ- ja leikkivälineistä
<ul style="list-style-type: none"> • Pidetty tavaravaihtopäiviä
Tehdään retkiä lähiympäristöön ja hyödynnetään sitä opetuksessa
<ul style="list-style-type: none"> • Kirveskosken koulu: Patalampi • Laukkosken koulu: Kotojärvi ja Kivisniemen ympäristö
Toteutetaan ympäristötiedon opetusohjelmaa
Ympäristö- ja luonnontieto sisältyy perusopetuksen opetussuunnitelmaan
Käytetään joutsenmerkittyjä, ympäristöystävällisiä tuotteita
Tehdään yhteisiä tarvike- ja oppikirjahankintoja
Vähennetään veden ja sähkön kulutusta
Kierrätetään jätteet
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Koulun piha-alueen järjestelyissä otetaan huomioon luonnonkauneus
Talousjätteen kompostointi
Luonnonantimien käyttö ravinnossa
Käytettyjen tavaroiden hyödyntäminen

Kirjastossa toteutuneita toimenpiteitä:
Kirjasto tarjoaa lainaan normaalin kirjastotarjonnan lisäksi kävelysauvoja ja lumikenkiä
Kirjaston aineisto hankitaan, luetteloidaan, säilytetään ja lainataan asiakkaille
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjastoon hankitaan uusia ja jo käytettyjä kirjoja, kaikkia ei enää saa kirjakaupasta
Kuntalaisille tasavertaiset mahdollisuudet käyttää sähköisiä tiedonhakumenetelmiä
<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisuus tulostaa lomakkeita ja hakemuksia, esim. Kelan hakemuksia myös valmiina paperiversioina kirjastossa
<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunta opastaa tarvittaessa
Kierrätetään
<ul style="list-style-type: none"> • Poistokirjoja annetaan esimerkiksi kouluille ja päiväkodeille ja osa myydään
<ul style="list-style-type: none"> • Ylimääräiset tulosteet, jotka eivät sisällä salaista tietoa, menevät käyttöön, esimerkiksi piirustuspapereiksi päiväkotiin ja perhepäivähoitajille
<ul style="list-style-type: none"> • Rikkoutuneet kirjat tai dvd:t käytetään esimerkiksi opetusmateriaalina
<ul style="list-style-type: none"> • Lehtien välissä tulleet näytteet tms. laitetaan vapaasti jakoon
Tiivistetään yhteistyötä yli kuntarajojen
<ul style="list-style-type: none"> • Porsse-kirjastot (Askola, Pornainen, Porvoo ja Sipoo)
<ul style="list-style-type: none"> • Seutulainakuljetus kaksi kertaa viikossa, palautus mihin tahansa Porsse-alueen kirjastoon
<ul style="list-style-type: none"> • Kaukolaina Suomen muista kirjastoista
Kulttuuripalvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Kirjasto mm. tarjoaa tiloja taidenäyttelyille tai kulttuuritapahtumille

Vapaa-aikatoimessa toteutuneita toimenpiteitä:
Sosiaalisesti kestävä kehityksen toiminnan painopiste kohdistetaan lapsiin ja nuoriin
Toimintaa pyritään järjestämään kaikille kuntalaisille ikään tai asuinpaikkaan katsomatta
<ul style="list-style-type: none"> • Huomioidaan ihmisen koko elinkaari
Toiminnalliset keinot
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään kuntalaisille mahdollisimman monipuolista ja mielekästä toimintaa ottaen huomioon erityisesti lapsi- ja nuorisoryhmät • Myös haja-asutusalueilla asuvat lapset ja nuoret huomioidaan
Toiminnan parantamiseksi lisätään yhteistyötä niiden tahojen kanssa, jotka toimivat samoilla työkentillä
<ul style="list-style-type: none"> • PARAS-hanke • KUUMA-kunnat (Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Tuusula ja Pornainen) • Kuusikunta (Artjärvi, Askola, Myrskylä, Mäntsälä, Pukkila ja Pornainen) • seurat ja järjestöt
Pyritään aktivoimaan asukkaita kehittämään ja vahvistamaan yhteisöllistä identiteettiä ja pitämään huolta yhteisessä käytössä olevista tiloista, toimipaikoista ja välineistä sekä toisistaan
Kannustetaan asukkaita ymmärtämään oman osallistumisen ja aloitteellisuuden merkitys toiminnan kehittämisessä sekä yhdessä tekemisen mielekkyys
Asukkaita kannustetaan vapaaehtoistyöhön tarjoamalla opastusta, tiloja ja välineitä toiminnan tukemiseksi
Kaikissa toimintayksiköissä toimitaan esimerkillisesti ja vastuullisesti yleisen viihtyvyyden ja siisteyden vaalimisessa, jätehuollossa, kierrätyksessä sekä hankintojen teossa
<ul style="list-style-type: none"> • Paikat pidetään kunnossa • Roskakorien määrää lisätty
Hankintoja niiden välineiden ja kaluston osalta vähennetään, jotka pystytään edullisesti vuokraamaan saman kunnan alueelta
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteishankintoja muiden kuntien kanssa
Vapaa-aikatoimen omia urheilu- ja retkeilyvälineitä lainataan yksityisten kuntalaisten käyttöön
<ul style="list-style-type: none"> • Kuntalaiset saavat myös paikkoja vuokralle edullisesti tai maksutta
Tuetaan luontoliikuntaa ja kuntalaisten omaehtoista liikkumista
<ul style="list-style-type: none"> • Virkistysalueiden ja -reittien kunnossapidosta huolehditaan

Teknisessä toimessa toteutuneita toimenpiteitä:
Hakelämpöverkostoa laajennetaan
<ul style="list-style-type: none"> Hakelämpölaitoksen toiminta-alue kattaa kunnan omistamat kiinteistöt kirkonkylän keskustan alueella, muita julkisia rakennuksia sekä liike- ja asuinkiinteistöjä. Lämmitysala on yhteensä n. 100 000 m³. Uusi päiväkotikoti Linnunlaulu lämпиää pelleteillä
Haja-asutusalueiden vesihuoltoa laajennetaan
<ul style="list-style-type: none"> Vesiosuuskuntien töiden valmistuttua on vesi- ja viemärlaitoksen piirissä asukkaista jopa 80 %
Tuetaan järjestöjä ja yhteisöjä ympäristön siisteyden ja maisemanhoidossa
<ul style="list-style-type: none"> Kunta tarjoaa esimerkiksi siivoustalkoissa jättesäkit ja kuljettaa jätteet pois, yhdistykset ja järjestöt järjestävät varsinaiset talkoot
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Kannustetaan kiinteistöjä käyttämään huoltokirjaa liittyen mm. energian säästöön
Järjestetään tekniselle osastolle kestävän kehityksen infopiste
<ul style="list-style-type: none"> Kirjastossa voisi olla ajoittain piste, jossa olisi tarjolla ajantasaista ympäristötietoa

Maankäytössä ja kaavoituksessa toteutuneita toimenpiteitä:
Laaditaan suunnitelmallisuutta edistävä kaavoitusohjelma, jonka avulla hyväksytetään laadittavat kaavat ja alustavat tavoitteet kaavojen suunnittelulle sekä niiden laatimisvuodet
<ul style="list-style-type: none"> • Kaavoitusohjelma laaditaan viiden vuoden välein, tavoitteena myös tarkistaa se vuosittain
Tarkistetaan valtuuston v.1993 hyväksymät osayleiskaavat
<ul style="list-style-type: none"> • Eteläisten ja pohjoisten kylien osayleiskaavat hyväksyttiin joulukuussa 2008 • Kirkonkylän osayleiskaava hyväksytään keväällä 2009
Laaditaan maapoliittinen ohjelma
<ul style="list-style-type: none"> • Hyväksyttiin joulukuussa 2008
Kaikessa alueiden käytön suunnittelussa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön asukkaiden kanssa sekä laaditaan vaikutusten arviointeja, jotka edistävät hyvän asuin ympäristön rakentumista
<ul style="list-style-type: none"> • Osallistumis- ja arviointisuunnitelmat • Yleisötilaisuudet suunnitteluvaiheessa • Aluearkkitehdin vastaanotot
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Kaavoitettaessa asuntoalueita ihmisten ja eläinten luonnolliset kulkureitit tulisi huomioida

Ympäristönsuojelussa toteutuneita toimenpiteitä:
Laaditaan pohjavesien suojelusuunnitelmat kuntaan
<ul style="list-style-type: none"> • Pohjavesien suojelusuunnitelma on laadittu vuonna 2004
Jatketaan Mustijoki -projektissa toimintaa yhdessä Mäntsälän ja Porvoon kanssa
<ul style="list-style-type: none"> • Pornaisten kunta on osallistunut Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistyksen tekemään Mustijoki ja Mäntsälänjoki -virtavesien kalataloudellinen kartoitus -projektiin vuonna 2004
<ul style="list-style-type: none"> • Uudenmaan ympäristökeskus on laatinut Suojavyöhykkeiden ja maisemanhoidon yleissuunnitelman Mustijoen vesistöalueella Pornaisiin vuonna 2002
<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuttu Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistyksen kalataloudelliseen jokikunnostushankkeeseen 2002-2006; Mustijoki, Porvoonjoki, Ilolanjoki
Tuetaan paikallisia vesiensuojeluyhdistyksiä, kalastuskuntia, kylätoimikuntien ja asukasyhdistysten vesiensuojelutyötä
<ul style="list-style-type: none"> • Tuettu vesiosuuskuntien viemärintihanketta
Hankitaan tietoa ilmanlaadusta; osallistutaan Porvoonjoen ja Itä-Uudenmaan vesien ja ilmansuojeluyhdistyksen suorittamaan ilmanlaadun tarkkailuun
<ul style="list-style-type: none"> • Osallistuttu Uudenmaan ympäristökeskuksen ilmanlaadun seurantaprojektiin
Jatketaan jätevalvontaa ja -neuvontaa
<ul style="list-style-type: none"> • Pornainen on osakkaana Itä-Uudenmaan jätehuoltoyhtiössä, joka vastaa sopimuksen mukaan jäteneuvonnasta
<ul style="list-style-type: none"> • Jätehuoltomääräykset on yhdenmukaistettu Itä-Uudenmaan jätehuoltoyhtiön kuntien kesken ja ne päivitetään vuonna 2009
Kannustetaan kuntalaisia lajittelemaan jätteensä ja kompostoimaan biojäte
<ul style="list-style-type: none"> • Asuinkiinteistön sekajäteastioiden pidennysväli myönnetään vain kiinteistöille, joilla kompostoidaan ruokajäte
Vaikutetaan siihen, että kaatopaikalle joutuvan jätteen määrä vähenee
<ul style="list-style-type: none"> • Itä-Uudenmaan jätehuoltoyhtiölle on luvitettu hyötyjäteasema
Tuetaan ja kannustetaan kouluja kestävän kehityksen työssä
<ul style="list-style-type: none"> • On annettu asiantuntija-apua resurssien rajoissa
<ul style="list-style-type: none"> • Kannustuksenomaisia pieniä avustuksia on annettu
<ul style="list-style-type: none"> • Tehty Halkian koulun kanssa yhteistyötä mm. ilmastostrategiaan sekä vihreä lippu-ohjelmaan liittyen.

Rakennusvalvonnassa toteutuneet toimenpiteet:
Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi järjestävät yhteisiä "kiinteistökierroksia" kunnassa
<ul style="list-style-type: none">• rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluosasto järjesti "kiinteistökierroksen" syksyllä 2008
Kannustetaan peruskorjaamaan, neuvotaan ja opastetaan peruskorjauslainten hakemisessa
<ul style="list-style-type: none">• ei enää kovin ajankohtaista, mutta kannustetaan ekologiseen ja kokonaistaloudelliseen peruskorjaukseen
Toimenpiteitä, joissa on vielä tehtävää:
Kannustetaan rakentajia valitsemaan kompostoivia käymälämalleja, varsinkin lomarakentamisessa
Kannustetaan ja opastetaan kestäväan rakentamiseen
Kannustetaan kaikkia kiinteistönomistajia talokohtaisen huoltokirjan käyttämiseen